

RAPPORT

2025

FORSKNINGSKARTLEGGING

Metodeveiledere for
kunnskapsopp-
summeringer 2010-2025:
et forskningskart

Utgitt av	Folkehelseinstituttet Område for helsetjenester
Tittel	Metodeveiledere for kunnskapsoppsummeringer 2010-2025: et forskningskart
English title	Methodology guides for evidence synthesis 2010-2025: An evidence and gap map
Ansvarlig	Guri Rørtveit, direktør
Forfattere	Ingeborg Beate Lidal, prosjektleder, Heid Nøkleby, Ingvild Kirkhei, Rigmor C Berg
ISBN	978-82-8406-517-5
Publikasjonstype	Forskningskartlegging
Antall sider	40 (48 inklusiv vedlegg)
Emneord(MeSH)	Evidence based medicine; Systematic reviews as topic
Sitering	Lidal IB, Nøkleby H, Kirkehei I, Berg RC. Metodeveiledere for kunnskapsoppsummeringer 2010-2025: et forskningskart. [Methodology guides for evidence synthesis 2010-2025: An evidence and gap map] – 2025. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2025.

Innhold

INNHold	3
HOVEDBUDSKAP	4
KEY MESSAGES	5
FORORD	6
INNLEDNING	7
Introduksjon	7
Typen kunnskapsoppsummeringer	9
Mål	10
METODE	11
Om forskningskart	11
Utredning av typologi for kunnskapsoppsummeringer	12
Inklusjonskriterier	12
Litteratursøk	13
Utvelging av litteratur	14
Koding av publikasjoner	14
Presentasjon av resultater	14
Avvik fra prosjektplan	15
RESULTATER	17
Resultater fra litteratursøket og utvelgelse	17
Oppsett av det interaktive forskningskartet	18
Overordnede resultater	20
Resultater for hver type kunnskapsoppsummering	21
DISKUSJON	33
Om forskningskartet	33
Styrker og begrensninger ved forskningskartet	34
Nytteverdien av forskningskartet	37
Veien videre	37
Konklusjon	38
REFERANSER	39
VEDLEGG 1: SØKESTRATEGI	41

Hovedbudskap

Kunnskapsoppsummering(er) som forskningsdesign har utviklet seg betraktelig de siste tiårene, ikke minst når det gjelder utbredelse og metodikk. En oppdatert oversikt over metodeveiledere for ulike typer kunnskapsoppsummeringer kan bidra til å sikre kvalitet og pålitelighet i slike studier.

Vi utarbeidet et forskningskart over metodeveiledere for 13 typer kunnskapsoppsummeringer: flermetodisk kunnskapsoppsummering, forskningskart, hurtigoversikt, kartleggingsoversikt, metodevurdering, paraplyoversikt, realistsyntese, systematisk oversikt over effekt av tiltak, -erfaringer/ holdninger, -forekomst, -måling (inkludert diagnostisk nøyaktighet), -prognose, og -årsak. Metodeveilederne skulle være publisert 2010 til søkedato i mai 2025.

Vi inkluderte 104 metodeveiledere, som fordelte seg fra én for systematiske oversikter over forekomststudier og 43 for systematiske oversikter over effekt av tiltak. Over halvparten var artikler, 22 % var e-bøker eller bøker og 20 % artikkelserier. De resterende var i rapportformat eller del av en nettside. Majoriteten av metodeveilederne utgikk fra helsevitenskap, og det var et økende antall publiserte metodeveiledere over årene for den perioden vi undersøkte. Resultatene er presentert i et interaktivt digitalt (visuelt) forskningskart og deskriptivt i rapportform.

Det er viktig å forstå de sentrale egenskapene, metodene og anvendelsesområdene og å ta i bruk relevante metodeveiledere under planlegging og gjennomføring av en kunnskapsoppsummering. Derfor foreslår vi en nærmere gjennomgang av metodeveilederne for å vurdere deres egnethet for praktisk bruk. Forskningskartet kan med fordel oppdateres med nye tilkomne metodeveiledere om 2-3 år.

Tittel:

Metodeveiledere for kunnskapsoppsummeringer 2010-2025: et forskningskart

Hvem står bak denne publikasjonen?

Folkehelseinstituttet
(internt oppdrag)

Team (alle FHI):

Ingeborg Beate Lidal,
(prosjektleder)
Heid Nøkleby, forsker
Ingvild Kirkehei, bibliotekar
Rigmor C Berg, avdelingsdirektør

Fagfellevurdering:

Lars Jørund Langøien,
forsker, FHI

Godkjent av:

Hilde Risstad, fungerende
fagdirektør, FHI

Key messages

Evidence synthesis as research design has developed considerably in recent decades, not least in terms of prevalence and methodology. An updated overview of methodological guidance for different evidence synthesis types can help ensure their quality and validity.

We prepared an evidence and gap map of methodology guides for 13 evidence synthesis types: Evidence and gap map, health technology assessment, mixed-method review, qualitative evidence synthesis, rapid review, realist synthesis, scoping review, umbrella review, and systematic review of the effect of interventions, cause, incidence, measurements and diagnostic accuracy, prognosis. The method guides had to be published 2010-2025.

We included 104 methodology guides, which ranged in frequency from one for systematic reviews of prevalence studies to 43 for systematic reviews of the effect of interventions. Over half were published as articles, 22% were (e-)books or books and 20% were article series. The remainder were in report format or part of a website. Most of the methodology guides derive from health sciences, and there is a trend of more methodology guides being published throughout the period investigated. We present the results in an interactive digital (visual) evidence and gap map and descriptively in a report.

It is important to understand the key characteristics, methods and areas of application, and to use relevant methodology guides when planning and conducting an evidence synthesis. Therefore, we suggest a more detailed review of the methodology guides to assess their suitability for practical use. This evidence and gap map may be usefully updated with new methodology guides in 2-3 years.

Title:

Methodology guides for
evidence synthesis 2010-2025:
An evidence and gap map

Publisher:

The Norwegian Institute of
Public Health

Team (all NIPH):

Ingeborg Beate Lidal, (team
leader)
Heid Nøkleby, researcher
Ingvild Kirkehei, librarian
Rigmor C Berg, department
director

Peer reviewer:

Lars Jørund Langøien,
researcher, NIPH

Approved by:

Hilde Risstad, interim specialist
director, NIPH

Forord

Arbeidet med forskningskartet er utført av medarbeidere i klynge for vurdering av tiltak i Område for helsetjenester i Folkehelseinstituttet (FHI). Det er et internt forbedrings- og utviklingsarbeid, som bygger videre på tidligere prosjekter, med bakgrunn i klyngens samfunnsoppdrag om å produsere, oppsummere og kommunisere kunnskap for å bidra til god folkehelse og gode helse- og omsorgstjenester.

Kunnskapsoppsummeringer er et forskningsdesign og -metode som er i kontinuerlig utvikling. Det foreliggende arbeidet skal bidra til oppdatert informasjon som er relevant for klyngens eget arbeid og for forskere og andre personer utenfor FHI som er interessert i kunnskapsoppsummeringer.

Bidragstere

Prosjektleder: Ingeborg Beate Lidal

Interne prosjektmedarbeidere ved FHI: Heid Nøkleby, Ingvild Kirkehei og Rigmor C Berg.

Takk til kollega Lars Jørn Langøien for intern fagfelleevaluering av rapporten.

Oppgitte interessekonflikter

Alle forfattere og fagfeller har fylt ut et skjema som kartlegger mulige interessekonflikter. Ingen oppgir interessekonflikter.

Folkehelseinstituttet tar det fulle ansvaret for innholdet i denne publikasjonen.

Hilde Ristad
Fungerende fagdirektør

Ingeborg Beate Lidal
Prosjektleder

Innledning

Introduksjon

Kunnskapsoppsummering (engelsk: literature review), er et forskningsdesign og -metode der man sammenstiller informasjon og resultater fra eksisterende forskning eller annen litteratur om et emne (1). Metoden benyttes for ulike formål, som å oppsummere et tema i et historisk lys, få oversikt over hvilken forskning som finnes eller mangler, eller for å besvare konkrete forskningsspørsmål innen utdanning, klima og miljø eller der resultatene skal benyttes som grunnlag i retningslinjer i helse- og omsorgstjenesten ment for forebygging, behandling eller rehabilitering av sykdom, skade eller andre plager og utfordringer. I dette arbeidet har vi hatt søkelys på systematiske kunnskapsoppsummeringer.

Kunnskapsoppsummeringer som har høy grad av systematikk og transparens, følger en forhåndsdefinert plan og utføres iht. anerkjente metodeveiledere, kan betegnes som «systematiske». En hyppig brukt definisjon av en systematisk kunnskapsoppsummering er *«en forhåndsplanlagt sammenstilling av eksisterende forskning som er utarbeidet på en systematisk og transparent måte ved hjelp av anerkjente vitenskapelige metoder og kriterier. Ingen studier bør bevisst ekskluderes uten at det gis en begrunnelse, og resultatene fra samtlige av de inkluderte studiene skal kunne rettferdiggjøre kunnskapsoppsummeringens konklusjon»* (1). Ikke bare eksisterende forskning, men også annen litteratur, slik som håndbøker, veiledere, offentlige utredninger, lover, o.l. kan sammenstilles i en systematisk kunnskapsoppsummering. Ikke-systematiske kunnskapsoppsummeringer betegnes ofte som tradisjonelle litteraturoversikter. De har gjerne en bred tilnærming for en generell oversikt over et tema, følger ikke en systematisk fremgangsmåte, er ofte beskrivende og diskuterende, og inkluderer gjerne subjektive vurderinger av forskningen. Resultatene og konklusjonene i slike litteraturoversikter er følgelig mindre pålitelige, men forfatterens betraktninger kan likevel være nyttige.

Det store og økende antallet publiserte primærstudier skaper behovet for systematiske kunnskapsoppsummeringer (heretter *kunnskapsoppsummeringer*) for mange ulike typer forskningsspørsmål. Som for andre vitenskapelige metoder, kan en kunnskapsoppsummering utføres og anvendes på ulike måter ut ifra problemstillingen den skal dekke. I løpet av de siste tiårene har både forekomsten av nye typer kunnskapsoppsummeringer og tilhørende metodikk utviklet seg betraktelig. I dag finnes utallige typer kunnskapsoppsummeringer, utsprunget fra ulike forskningstradisjoner. Selv om det

overordnet sett er mange likhetstrekk mellom de ulike typene, er det viktig å forstå hva som er deres unike egenskaper, metoder og anvendelsesområder. I tråd med at forskningsfeltet har utviklet seg, har forskere ønsket å beskrive de distinkte forskjellene og bruksområdene for ulike typer kunnskapsoppsummeringer. Det er utviklet håndbøker og andre typer metodeveiledere for å beskrive fremgangsmåter for ulike typer kunnskapsoppsummeringer. For noen typer finnes også etablerte standarder for hvordan kunnskapsoppsummeringer skal rapporteres i en publikasjon (rapporteringsstandarder). Et eksempel på dette er *The Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses (PRISMA)* (2), som beskriver nøkkelpunkter i oppbygningen eller strukturen på hva som forventes når en systematisk oversikt skal presenteres i en vitenskapelig publikasjon.

En systematisk kunnskapsoppsummering skal være forhåndsplanlagt og gjennomføres på en transparent måte og i tråd med en publisert protokoll (prosjektplan). Med bruk av anerkjente vitenskapelige metoder, det vil si å etterfølge de systematiske metodene nedfelt i metodeveiledere, reduserer man risiko for systematiske skjevheter ('feil') i resultatet, knyttet til f.eks. utvelgning av studier. Man reduserer også variasjon under utførelsen, noe som betyr at man øker sjansen for at ulike forskere vil komme til det samme resultatet for den samme problemstillingen. Metodeveiledere er ressurser som gir veiledning om en metodisk tilnærming av en forskningsprosess. Hensikten med metodeveiledere er først og fremst å guide forskerne gjennom prosessen og derigjennom redusere risiko for systematiske skjevheter i utføringen av kunnskapsoppsummeringen, slik at man kan ha høy tillit til sluttresultatet (validitet). En kunnskapsoppsummering skal også være etterprøvable. Rapporteringsstandarder kan fungere som sjekklister for forskere, fagfeller og tidsskriftredaktører for å påse at all nødvendig informasjon er beskrevet i kunnskapsoppsummeringen og for å vurdere hvorvidt den faller inn under kravene om å være «utarbeidet på en systematisk og transparent måte ved hjelp av anerkjente vitenskapelige metoder og kriterier» (1).

Med nøye forhåndsplanlegging og bruk av anerkjente vitenskapelige metoder, kan en systematisk kunnskapsoppsummering oppnå målene om høy metodisk kvalitet (validitet eller lav risiko for systematiske feil). Mange forskere har imidlertid vist at det er stor variasjon på den metodiske kvaliteten som følge av at det publiseres systematiske kunnskapsoppsummeringer som ikke har fulgt en anerkjent metodeveiledning (3-5). Det finnes egne verktøy for å kritisk vurdere (bedømme) den metodiske kvaliteten for enkelte typer kunnskapsoppsummeringer. Slike vurderinger plasserer gjerne kunnskapsoppsummeringen på en skala, fra høy metodisk kvalitet (dvs. lav risiko for systematiske skjevheter) til veldig lav metodisk kvalitet (dvs. høy risiko for systematiske skjevheter). En slik bedømmelse er viktig for å kunne skille ut de gode (valide) fra de mindre gode kunnskapsoppsummeringene. Samtidig kan også en kunnskapsoppsummering være svært godt utført metodisk sett, men allikevel ha svakheter som gjelder det fagspesifikke innholdet. Det betyr at det i gjennomføringen av en kunnskapsoppsummering både er behov for god metodekompetanse og fagkompetanse for å oppnå resultater som er til å stole på. Metodisk dårlig utførte kunnskapsoppsummeringer kan

gi misvisende informasjon og i verste fall føre til skade dersom de anvendes til kunnskapsstøtte (6). Godt utførte kunnskapsoppsummeringer kan dessverre misforstås og eller anvendes feil, og i så måte også føre til skade. Relevante og metodisk godt utførte kunnskapsoppsummeringer kan utgjøre en essensiell forskjell for enkeltmennesker, tjenester, systemer, og politiske føringer/beslutninger om de forstås og anvendes riktig.

Typen kunnskapsoppsummeringer

For å utføre og anvende kunnskapsoppsummeringer riktig, er det viktig å kunne skille ulike typer kunnskapsoppsummeringer fra hverandre med korrekt benevnelse, hva som er deres sentrale kjennetegn, metoder og bruksområder. I litteraturen brukes termer ulikt, og dette gir utfordringer (7, 8). Det kommer sannsynligvis av at mange typer kunnskapsoppsummeringer har betydelige fellestrekk i sine fremgangsmåter, at de har sitt opphav i ulike fag- og forskningstradisjoner, og som en følge av at feltet har utviklet seg over tid.

I 2019 fant en gruppe forskere frem til hele 48 definerte *typer* kunnskapsoppsummeringer, som de kategoriserte på grunnlag av systematiske forskjeller og likheter (9). Det finnes flere andre typologibeskrivelser og inndelinger av kunnskapsoppsummeringer (8, 10), og det er foreløpig ikke etablert en standardinndeling. Kunnskapsoppsummeringer kan for eksempel sorteres etter grad av systematiske fremgangsmåter i utarbeidelsen. Jo mer systematisk, desto høyere grad av pålitelighet, transparens og muligheter for andre å etterprøve funnene (11). En annen mulighet er å sortere kunnskapsoppsummeringer ut fra «omfanget» på forskningsspørsmålet der noen typer ser forskningen i et metaperspektiv og favner bredde og det store bildet, mens andre typer konsentrerer seg om dybden for å besvare en konkret og smal problemstilling om for eksempel effekt av tiltak, årsak, forekomst, målinger, prognose eller om erfaringer, opplevelser, verdier og samhandlinger (12). Samtidig som det har utviklet seg ulike typer, er det også stor økning i antall publiserte kunnskapsoppsummeringer. Dermed kom behovet for å utføre såkalte paraplyoversikter (oversikter over oversikter). Tidsaspektet er et annet aspekt, der man i kritiske situasjoner (for eksempel under en pandemi) trenger hurtige svar på konkrete spørsmål som gjør at å gjennomføre en 'fullstendig' kunnskapsoppsummering kan ta for lang tid. I lys av dette, kom behovet for såkalte hurtigoversikter der man nedskalere eller forenkler deler av arbeidsprosessen i en kunnskapsoppsummering.

Som følge av at systematiske kunnskapsoppsummeringer har utviklet seg til å omfatte mange ulike typer, er det viktig med enhetlig benevnelse og en oversikt over hvilke metodeveiledere som finnes for de respektive typene. Vårt forskningskart tilgjengeliggjør digital (visuell) informasjon om metodeveiledere for 13 ulike typer kunnskapsoppsummeringer, og den foreliggende rapporten tar for seg hvilke metoder vi brukte for å identifisere, sortere og presentere metodeveilederne.

Mål

Vi hadde som mål å utarbeide et forskningskart over metodeveiledere publisert mellom 2010 og 2025 for utvalgte typer systematiske kunnskapsoppsummeringer.

Et første delmål var å gjennomgå typologistudier om de ulike typene kunnskapsoppsummeringer og hvordan de benevnes. Dette bidro til vårt videre arbeid med utvelgelse av typer kunnskapsoppsummeringer for forskningskartet.

Metode

Vi utførte en kunnskapsoppsummering av typen forskningskart (engelsk: evidence and gap map) over metodeveiledere publisert mellom 2010 og 2025 for typene flermeto- disk kunnskapsoppsummering, forskningskart, hurtigoversikt, kartleggingsoversikt, metodevurdering, paraplyoversikt, realistsyntese, systematisk oversikt over effekt av tiltak, -erfaringer/holdninger, -forekomst, -måling (inkludert diagnostisk nøyaktighet), -prognose, og -årsak.

Vi fulgte vår publiserte prosjektplan, men gjorde enkelte justeringer underveis i pro- sessen. Den viktigste endringen er vår beslutning om å legge til et forskningskart som en del av kunnskapsoppsummeringen av metodeveiledere. Avvikene fra prosjektplanen er beskrevet i mer detalj under en egen overskrift til slutt i metodekapitlet.

Denne rapporten inneholder beskrivelsene av hvordan vi utarbeidet forskningskartet, med tilhørende resultater og diskusjon. Vi fulgte FHIs metodebok (13) og Campbell Col- laborations veiledning for forskningskart (14) i arbeidet. Vi planlegger å utføre flere kartleggingsoversikter over enkelte typer kunnskapsoppsummeringer hver for seg i vi- dere arbeider.

Om forskningskart

Et forskningskart belyser vanligvis et bredt forskningsspørsmål. Målet er å gi en syste- matisk presentasjon av tilgjengelig og relevant forskning for et bestemt tema eller do- mene (15). Denne typen kunnskapsoppsummering egner seg også godt til å identifisere forskningshull. Forskningskart gir en oversikt over hvilken forskning som finnes, ikke hva forskningen sier (14-16). Arbeidsprosessen innebærer en vitenskapelig, systema- tisk og transparent måte å identifisere og velge ut studier på etter forhåndsbestemte inklusjonskriterier. Aktuelle publikasjoner blir kodet etter et rammeverk og resulta- tene fremstilles i et digitalt (visuelt) kart, oftest ledsaget av en rapport. Noen forsk- ningskart inneholder også kvalitetsvurdering av studiene, men det er ikke aktuelt for dette forskningskartet. Hensikten er å få en bred oversikt over et tema eller forsknings- felt, og forskningskartet kan for eksempel indikere om det er tilstrekkelig grunnlag for å oppsummere en eller flere av temakategoriene som kartet viser. Et forskningskart eg- ner seg for en fremtidig oppdatering på en enklere måte enn andre typer kunnskaps- oppsummeringer.

Utredning av typologi for kunnskapsoppsummeringer

Vi utførte litteratursøk og identifiserte publikasjoner som har som hovedmål å utrede typologi eller taxonomi for ulike type(r) kunnskapsoppsummeringer.

To av oss (HN, RB, IBL og IK) vurderte referansene fra litteratursøket uavhengig av hverandre og identifiserte aktuelle publikasjoner som to av oss deretter gjennomgikk i fulltekst for endelig utvelgelse. Vi laget en skjematisk oversikt i et Excel-(data)ark, der vi kategoriserte publikasjonene innenfor de ulike typene. Basert på denne innsikten sammen med vår egen ekspertise om kunnskapsoppsummeringer, foretok vi en helhetlig vurdering og avgjorde hvilke typer kunnskapsoppsummeringer vi tok for oss.

Vi valgte ut følgende typer kunnskapsoppsummeringer: flermetodisk kunnskapsoppsummering, forskningskart, hurtigoversikt, kartleggingsoversikt, metodevurdering, paraplyoversikt, realistsyntese, systematisk oversikt over effekt av tiltak, -erfaringer/holdninger, -forekomst, -måling (inkludert diagnostisk nøyaktighet), -prognose, og -årsak.

Vi valgte disse typene kunnskapsoppsummeringer på bakgrunn av at de har publiserte metodeveiledere, er i hyppig bruk, gjennomføringen fordrer høy grad av systematikk (i utførelsen), de dekker en bredde av typer problemstillinger i forskning, og at forskerne i prosjektgruppen har erfaringer med gjennomføring av de fleste av disse typene. Et element i beslutningen var også å avgrense omfanget av typer slik at oversikten forble håndterbar og oversiktlig.

Inklusjonskriterier

Inklusjonskriterier for dette forskningskartet er presentert i tabell 1.

Tabell 1: Inklusjonskriterier

Innhold	Publikasjoner som beskriver to eller flere trinn i fremgangsmåten for én eller flere valgte type(r) kunnskapsoppsummering på en slik måte at de kan benyttes som metodeveileder. Som beskrevet over er en metodeveileder en skildring av den metodiske fremgangsmåten av en forskningsprosess, for å guide forskerne gjennom prosessen og derigjennom redusere risiko for feil og systematiske skjevheter i utføringen av forskningen, slik at man kan ha høy tillit til sluttresultatet (validitet).
Publikasjonstyper	Vitenskapelige artikler (enkeltstående eller artikkelserier), rapporter, nettsider, manualer, e-håndbøker/(hånd)bøker/bokkapitler. For manualer og e-håndbøker inkluderte vi den siste og mest oppdaterte versjonen, og det samme gjelder for artikler

	som er oppdateringer som henviser til en tidligere artikkelversjon.
Publikasjonsår	2010 – mars 2025
Språk	Engelsk og skandinavisk

Vi ekskluderte følgende publikasjoner:

- Publikasjoner eldre enn fra år 2010. Dersom metodelitteraturen eller metodeveileder ikke er oppdatert /eller er eldre enn 2010, antar vi at metoden trolig er lite i bruk eller at metodeutviklingen for denne typen har stagnert.
- Publikasjoner i form av doktorgradsavhandling, mastergradsoppgave, bachelorsoppgave, notat, «short communication», lederartikkel/redaksjonell, konferansepresentasjoner, kronikk, debattinnlegg, o.l.
- Beskrivelser av verktøy til bruk i kunnskapsoppsummeringer, f.eks. GRADE, sjekklistor for å vurdere metodisk kvalitet, rapporteringsstandards, metodikk for informasjonsinnhenting.
- Beskrivelser av én del eller en mindre del av fremgangsmåten for å utføre en eller flere typer kunnskapsoppsummering såfremt publikasjonen ikke var en del av en artikkelserie som til sammen utgjorde en større del av fremgangsmåten.

Litteratursøk

Bibliotekar Ingvild Kirkehei (IK) utførte to litteratursøk: ett for å finne typologipublikasjoner om kunnskapsoppsummeringer som del av vårt utredende trinn, og ett for å identifisere metodelitteratur om de inkluderte typene kunnskapsoppsummeringer i forskningskartet. Søkene ble utført i databasen MEDLINE og inkluderte både emneord og tittelord som vanligvis brukes for å beskrive ulike typer kunnskapsoppsummeringer. Søkene ble gjennomført med siste oppdatering i mars 2025. Det opprinnelige søket ble gjort i 2023, og deretter i mai 2024 med nødvendige justeringer og avgrenset til publikasjonsår 2023 og 2024.

Vi søkte også i datasettet OpenAlex i mai 2024 og med et oppdateringssøk i mars 2025. OpenAlex er en åpen database for vitenskapelig forskning som gir tilgang til artikler, sammendrag, tekniske rapporter o.l. fra en rekke kilder. Søk i OpenAlex kan enten være i form av et tradisjonelt siteringssøk eller med utgangspunkt i relevante publikasjoner (såkalte kjerneartikler) og bruker algoritmer for å foreslå flere relevante publikasjoner. For søket i 2024 brukte vi 30 relevante publikasjoner som vi identifiserte i 2023 som utgangspunkt for å finne flere lignende eller siterte publikasjoner publisert fra og med januar 2010. I juli 2024 brukte vi ytterligere 11 publikasjoner som kjerneartikler for å finne enda flere relevante referanser. I tillegg søkte vi etter oppdaterte håndbøker utgitt av søsterorganisasjoner fra andre land, og utførte enkle søk i Google. For søket i OpenAlex i 2025 brukte vi 88 relevante publikasjoner som vi identifiserte frem til 2024. Detaljer om alle søk vises i vedlegg 1.

Utvelging av litteratur

To av oss (HN, RB, og IBL) gjorde uavhengige vurderinger («screening») av titler og sammendrag fra litteratursøkene i MEDLINE og OpenAlex opp mot inklusjonskriteriene. I utvelgelsesprosessen brukte vi det elektroniske verktøyet EPPI-Reviewer (5) og inkluderte maskinlæringsfunksjoner for å gjøre gjennomgangen mer effektiv. Det betyr at vi fikk beslutningsstøtte fra maskinlæring basert på algoritmer som den utviklet fra empiriske data som vi føret den med. Vi screenet alle referansene. De utvalgte publikasjonene leste to av oss uavhengig av hverandre i fulltekst opp mot inklusjonskriteriene før endelig inklusjon. Uenigheter om vurderingene løste vi ved diskusjon eller ved å konferere med en tredje medforfatter.

Dersom vi identifiserte publikasjoner som hadde flere versjoner, prioriterte vi den nyeste, det vil si mest oppdaterte, versjonen av metodeveilederen. For enkeltpublikasjoner som inngår som del av grunnlaget i en håndbok, så inkluderte vi alle publikasjonene, det vil si både håndboken og alle tilhørende aktuelle enkeltpublikasjoner (oftest artikler). Vi inkluderte også artikkelserier, og her har vi tatt med alle tilhørende publikasjoner i det elektroniske forskningskartet.

Koding av publikasjoner

For sorteringen i forskningskartet, kategoriserte (kodet) vi alle de inkluderte publikasjonene. Én prosjektmedarbeider kodet de inkluderte metodeveilederne, mens en annen prosjektmedarbeider gikk gjennom vurderingene og kodingen. Vi diskuterte i gruppen for de publikasjonene som omfattet flere forskjellige typer kunnskapsoppsummeringer og der det var publikasjoner hvor typen kunnskapsoppsummering ikke lot seg enkelt kategorisere.

Vi utarbeidet et enkelt kodeoppsett underveis i prosessen, og vi utviklet ingen egen kodebok i forkant av prosjektet. Kategoriene som vi brukte, var følgende karakteristika ved de inkluderte publikasjonene: type(r) kunnskapsoppsummering(er) som veilederen tar for seg, publikasjonstype/format (artikkel, artikkelserie, (e-)bok, bok, bokkapittel, annet format (kan for eksempel være nettside eller rapport)), fagområde (fagdisiplin) som publikasjonen utgår fra (helsevitenskap, samfunnsvitenskap, utdanningsvitenskap) og publikasjonsår. For kodingen av type kunnskapsoppsummering tok vi utgangspunkt i de 13 typene vi inkluderte.

Presentasjon av resultater

For denne rapporten hentet vi ut forekomster av publikasjoner fordelt på de ulike kategoriene ved hjelp av frekvens- og krysstabellfunksjoner i EPPI-Reviewer. Vi presenterer først datagrunnlaget overordnet og resultater av kartleggingen på tvers av typer i tekst og figurer. Vi presenterer enkle tabeller med oversikt over publikasjoner for hver

av typene kunnskapsoppsummering. Vi har ikke rangert typer kunnskapsoppsummeringer eller metodeveiledere og presenterer begge deler alfabetisk, det vil for publikasjonene etter førsteforfatter eller sted der publikasjonen utgår fra. For artikkelserier presenterer vi serien samlet og oppgir alle tilhørende publikasjoner. Noen av de inkluderte publikasjonene, for eksempel flere metodehåndbøker, omfavner flere kapitler fordelt på ulike typer kunnskapsoppsummeringer. I slike tilfeller, presenterer vi metodehåndboken under hver type den gir metodeveiledning for, og vi viser også til hvilket kapittel det gjelder dersom det er relevant.

I diskusjonen drøfter vi funnene kort, hva som bør karakterisere en metodeveileder, og hvordan det kan være hensiktsmessig å oppsummere metodeveiledere i mer detalj i fremtidige arbeider. Vi diskuterer kort hvilke typer som har mange fellestrekk og derfor kan være vanskelig å skille fra hverandre. Det omfatter også kategorien «andre», som nevnt over. Vi trekker kort frem *indikasjoner* på kunnskapshull. For dette har vi basert oss på antall inkluderte publikasjoner for hver type kunnskapsoppsummering og på publikasjonsdato.

Digital formidlingsplattform

Forskningskartet er publisert på www.fhi.no. Lenkene til det digitale kartet er tilgjengelig i resultatkapitlet. Det digitale kartet viser frem forekomsten av metodeveiledere for hver type kunnskapsoppsummering inkludert her. Brukerne av matrisen kan velge en gitt kombinasjon av kategorier, og få opp en referanseliste med publikasjoner som er kodet med de aktuelle kategoriene. Brukerne kan filtrere forskningskartet på publikasjonsår, fagdisiplin som publikasjonen utgår fra, og publikasjonstype, i tillegg til typen kunnskapsoppsummering.

Avvik fra prosjektplan

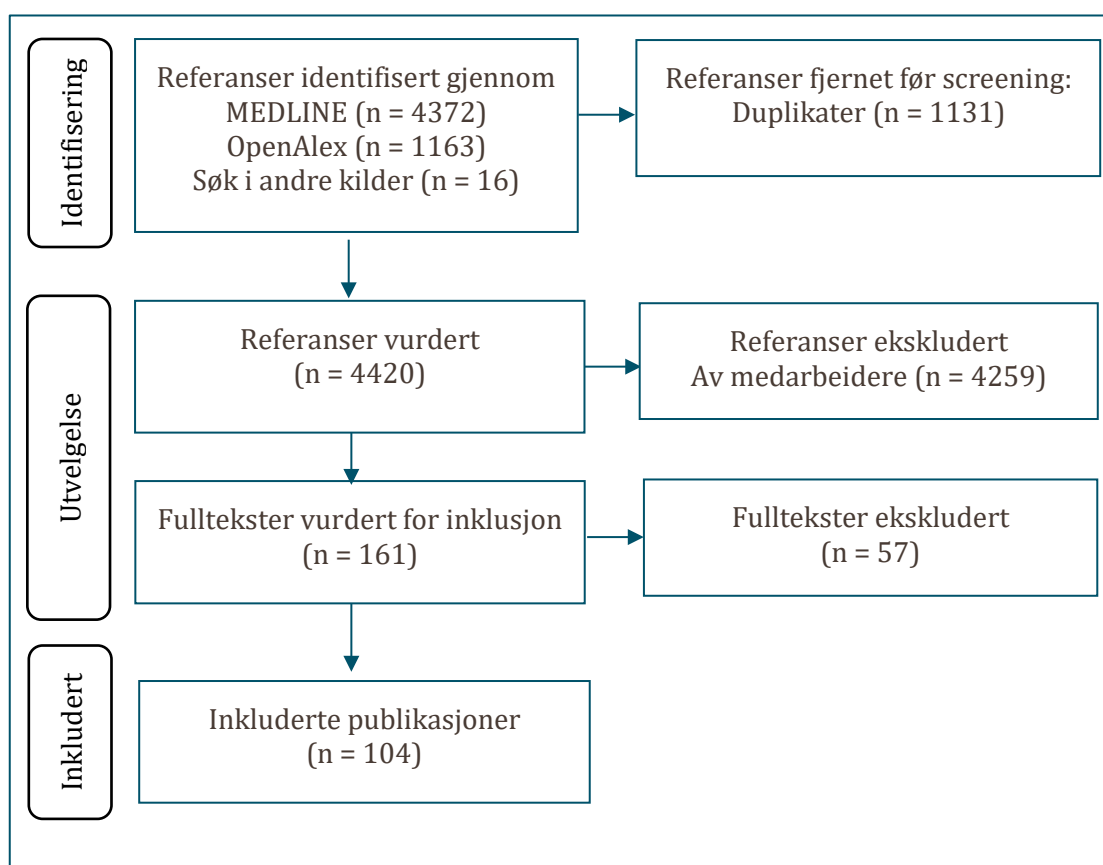
Vi publiserte en prosjektplan som beskriver hvordan vi skulle gå frem for å utarbeide en systematisk kartleggingsoversikt over metodelitteraturen for ulike typer systematiske kunnskapsoppsummeringer, publisert mellom 2010 og 2025. Etter en foreløpig gjennomgang av litteraturen kom vi frem til at det var mer hensiktsmessig å utvide arbeidet og gjennomføre prosjektet i flere steg. Et første steg er å få en grundig oversikt over alle relevante metodeveiledere for de respektive typene kunnskapsoppsummeringer, ved å utvikle et forskningskart (dvs. denne rapporten med tilhørende digitalt forskningskart). Vi mener at dette vil være et enkelt format å oppdatere på et senere tidspunkt, og derfor vil det antakelig ha stor nytteverdi for Folkehelseinstituttet (Klynge for vurdering av tiltak) spesielt, men også for andre forskere, studenter og veiledere. I påfølgende steg vil vi utvide prosjektet ved å utføre flere kartleggingsoversikter, og ikke bare én som skissert i prosjektplanen. Vi besluttet å utarbeide flere kartleggingsoversikter fordi vi mener avgrensede beskrivelser av metodelitteraturen for hver type kunnskapsoppsummering i egne publikasjoner separat vil være nyttigere og mer brukervennlige. Det har blant annet å gjøre med at de ulike typene til dels er svært for-

skjellige i format og fremgangsmåter, og strukturen på kartleggingen vil bli mer forståelig og anvendelig ved å ta for seg én og én type. Vi vil ellers følge prosjektplanen når vi gjennomfører kartleggingsoversikter for hver av typene, men med noen justeringer med hensyn til presentasjonen av resultatene. Vi vil bruke dette forskningskartet som utgangspunkt med tanke på litteraturen som inkluderes i hver kartlegging, men det vil også bli foretatt nye søk spesifisert for type kunnskapsoppsummering.

Resultater

Resultater fra litteratursøket og utvalgelse

Søk i MEDLINE og OpenAlex ga totalt 4404 treff etter fjerning av dubletter; 2324 unike treff i 2024 og 1964 i 2025 (Figur 1). I tillegg hadde vi 116 referanser fra tidligere søk utført i 2023, og vi fant 16 referanser i andre kilder. Vi fikk tak i og vurderte 161 publikasjoner i fulltekst, hvorav vi ekskluderte 57. Vi inkluderte totalt 104 publikasjoner.

Figur 1: Flyttdiagram for inklusjon av publikasjoner

Resultatet vårt er 104 inkluderte publikasjoner fordelt på 59 artikler, 18 artikler som er del av en artikkelserie, 15 e-bøker, fem bøker eller bokkapitler, og syv publikasjoner i annet format (rapporter, nettsider eller annet). Under vil vi først forklare hvordan det interaktive forskningskartet fungerer. Deretter gir vi noen overordnede resultater. Til slutt presenterer vi resultater for hver av de 13 typene kunnskapsoppsummeringer i

tekst og tabeller med hvordan publikasjonene fordeler seg på ulike typer kunnskapsoppsummeringer, publikasjonsformat, publikasjonsår og hvilke vitenskapelige disipliner publikasjonene utgår fra.

Oppsett av det interaktive forskningskartet

I den digitale plattformen for dette forskningskartet ligger dataene vi har hentet ut åpent tilgjengelig. Alle kan bruke dataene og eventuelt også utforme egne krysstabeller, søylediagram eller kakediagrammer. I plattformen har vi også satt opp to kart som visualiserer dataene.

Den digitale plattformen til dette forskningskartet er tilgjengelig her:

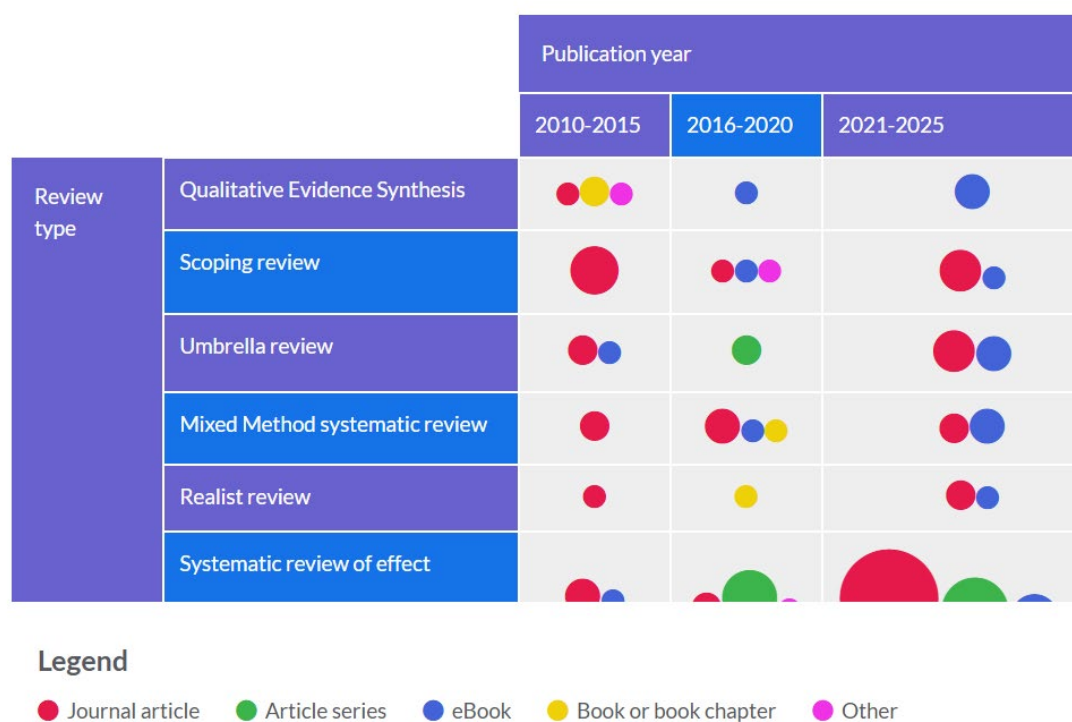
- <https://eppi.ioe.ac.uk/eppi-vis/login/open?webdbid=825>

Kartene vi har utarbeidet er satt opp slik:

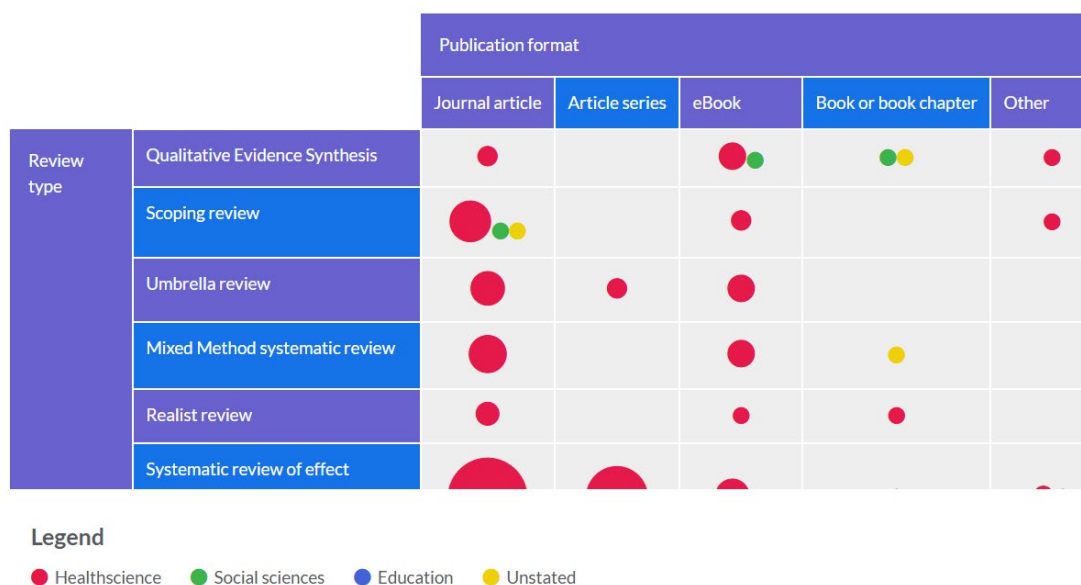
- Kart 1:
 - Rader: Type kunnskapsoppsummering (13 ulike typer kunnskapsoppsummeringer)
 - Kolonner: Publikasjonsår (2010-2015, 2016-2020, 2021-2025)
 - Bobler: Publikasjonstype (**rød boble**: artikkel, **grønn boble**: artikkelserie, **blå boble**: e-bok, **gul boble**: bok/bokkapittel, **rosa boble**: annet)
- Kart 2:
 - Rader: Type kunnskapsoppsummering (13 ulike typer kunnskapsoppsummeringer)
 - Kolonner: Publikasjonstype (format: artikkel, artikkelserie, e-bok, bok/bokkapittel, annet)
 - Bobler: Fagdisiplin (**rød boble**: helsevitenskap, **blå boble**: pedagogikk, **grønn boble**: samfunnsvitenskap, **gul boble**: udefinert/annet)

Under gir vi bildeutklipp som viser hvordan kartene ser ut.

Figur 2: Kart 1 - Metodeveiledere: type kunnskapsoppsummering, publikasjonsår, format

Figur 3: Kart 2, Metodeveiledere: type kunnskapsoppsummering, format, fagdisiplin

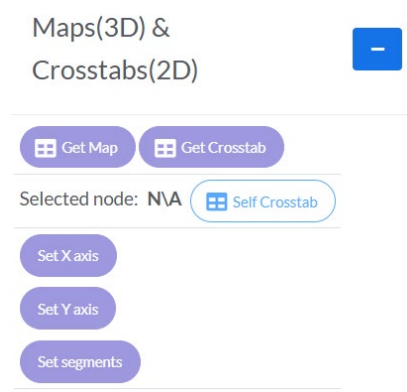

Ved å navigere i kartene, får brukerne tilgang til informasjon om de tilhørende publikasjonene, det vil si bibliografisk informasjon om hver enkelt av dem og sammendrag der dette er tilgjengelig. Der det er «Open Access»-tilgang til selve publikasjonen, vil også

lenke ligge tilgjengelig. Listen over publikasjonene kan dessuten enkelt eksporteres til Excel.

Den digitale plattformen (<https://eppi.ioe.ac.uk/eppi-vis/login/open?webdbid=825>) gir også brukerne mulighet for interaksjon, det vil si til å lage andre varianter av forskningskart ved å bruke funksjonene vist i figur 4 under. Man definerer selv hvilke variabler man ønsker å ha med i matrisen.

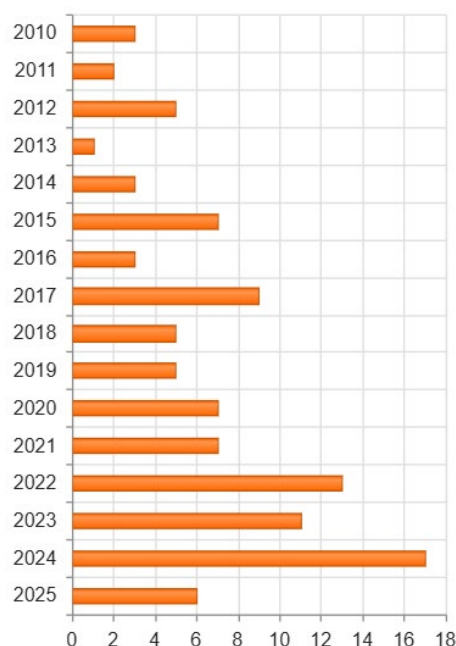
Figur 4: Funksjoner for interaksjon

Overordnede resultater

Vi fant flest metodeveiledere for systematiske oversikter over effekt av tiltak (n= 42). For de øvrige typene fant vi mellom én og 13 publikasjoner. Vi inkluderte fem håndbøker eller rapporter som inneholder informasjon om flere typer kunnskapsoppsummeringer. Vi identifiserte også fem artikkelserier der hver artikkel bidrar med informasjon om ett eller flere steg i fremgangsmåten for en type kunnskapsoppsummering. De aktuelle publikasjonene i en artikkelserie står samlet i de respektive tabellene for å synliggjøre at de er del av en serie. Fordelingen av publikasjonsår (figur 5) viser at det har vært en økning i publiserte metodeveiledere:

Figur 5: Antall publikasjoner etter publikasjonsår

Resultater for hver type kunnskapsoppsummering

I tabellene 2 –14 under, presenterer vi de identifiserte metodeveilederne etter type kunnskapsoppsummering i alfabetisk rekkefølge. Én publikasjon kan omfatte metodeveiledning for flere typer kunnskapsoppsummeringer, og i slike tilfeller er dens referanse (forfatter, år, tittel) innplassert i flere av tabellene. De aktuelle publikasjonene som inngår i e-bøker eller i en artikkelserie står samlet i de respektive tabellene for å synliggjøre at de hører sammen. Tabellene har også en kolonne som indikerer publikasjonstype (format) og hvilken vitenskapelig fagdisiplin publikasjonen utgår fra. Publikasjoner som utgår fra det samme arbeidet eller som tilhører samme artikkelserie, er plassert i en «bolk».

Flermetodisk oversikt

Vi inkluderte 11 publikasjoner utgitt 2014 - 2024 som beskriver flere av stegene for å gjennomføre en flermetodisk kunnskapsoppsummering (tabell 2), hvorav seks i artikkelformat, én bok og fem håndbøker som inkluderer metodeveiledning for å gjennomføre en flermetodisk kunnskapsoppsummering. Alle utenom én publikasjon utgikk fra eller retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap.

Tabell 2: Beskrivelse av metodeveiledere for flermetodisk oversikt (n=11)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Aromataris (2024)	JB1 Manual for Evidence Synthesis. <i>JB1</i> ; 2024.	E-bok	Helse
	- Lizarondo (2020), Chapter 8: Mixed methods systematic reviews		

Pearson (2015)*	A mixed-methods approach to systematic reviews	Artikkel	Helse
El Sherif (2024)	Using qualitative comparative analysis as a mixed methods synthesis in systematic mixed studies reviews: Guidance and a worked example	Artikkel	Helse
Harden (2018)	Cochrane Qualitative and Implementation Methods Group guidance series-paper 5: methods for integrating qualitative and implementation evidence within intervention effectiveness reviews	Artikkel	Helse
Heyvaert (2016)	Using mixed methods research synthesis for literature reviews	Bok	Udefinert
Higgins (2024)	Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions. Version 6.5, 2024 - Noyes (2019), Chapter 21: Qualitative evidence	E-bok	Helse
Levitt (2024)	How to conduct an integrative mixed methods meta-analysis: A tutorial for the systematic review of quantitative and qualitative evidence	Artikkel	Helse
Noyes (2019)	Synthesising quantitative and qualitative evidence to inform guidelines on complex interventions: clarifying the purposes, designs and outlining some methods	Artikkel	Helse
Noyes (2023)	Cochrane-Campbell Handbook for Qualitative Evidence Synthesis, Version 1. - Sutcliffe (2024), Chapter 14. Integrating qualitative and quantitative review evidence. Draft version (February 2024)	E-bok	Helse
Pluye (2014)	Combining the power of stories and the power of numbers: mixed methods research and mixed studies reviews	Artikkel	Helse
Stern (2020)	Methodological guidance for the conduct of mixed methods systematic reviews	Artikkel	Helse

*Publikasjon som hører til Aromataris (2024) JBI Manual for Evidence Synthesis. *JBI*; 2024.

Forskningskart

Vi inkluderte tre metodeveiledere for forskningskart (tabell 3), utgitt i artikkelformat mellom 2013 og 2020. Alle metodeveilederne retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor samfunnsvitenskap, og to har vi også kategorisert innenfor helsevitenskap og pedagogikk.

Tabell 3: Beskrivelse av metodeveiledere for forskningskart (n=3)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Snilstveit (2013)	Evidence Gap Maps — A tool for promoting evidence-informed policy and prioritizing future research	Artikkel	Helse, samfunnsvitenskap, pedagogikk
Snilstveit (2016)	Evidence & Gap Maps: A tool for promoting evidence informed policy and strategic research agendas	Artikkel	Helse, samfunnsvitenskap, pedagogikk
White (2020)	Guidance for producing a Campbell evidence and gap map	Artikkel	Samfunnsvitenskap

Hurtigoversikt

Vi inkluderte 11 metodeveiledere for hurtigoversikt, utgitt 2012 - 2025 (tabell 4). Alle metodeveilederne utgikk fra eller var rettet mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap. Én av publikasjonene er en elektronisk håndbok, én er kategorisert som publisert i annet format (rapport), mens de øvrige er publisert i artikkelformat, hvorav to publikasjoner hører sammen i en artikkelserie.

Tabell 4: Beskrivelse av metodeveiledere for hurtigoversikt (n=11)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Booth (2024)**	Rapid reviews methods series: guidance on rapid qualitative evidence synthesis	Artikkelserie	Helse
Campbell (2025)**	Rapid reviews methods series (paper 7): guidance on rapid scoping, mapping and evidence and gap map ('Big Picture Reviews')		
Dobbins (2017)	Rapid review guidebook: Steps for conducting a rapid review, Version 1.3	E-bok	Helse
Folkhälsomyndigheten (2017)	Handledning för litteraturöversikter	Annet format	Helse
Garritty (2021)	Cochrane rapid reviews methods group offers evidence-informed guidance to conduct rapid reviews	Artikkel	Helse
Garritty (2023)	Updated recommendations for the Cochrane rapid review methods guidance for rapid reviews of effectiveness	Artikkel	Helse
Guo (2024)	Rapid review: A review of methods and recommendations based on current evidence	Artikkel	Helse
Haby (2023)	What are the best methods for rapid reviews of the research evidence? A systematic review of reviews and primary studies	Artikkel	Helse

Khangura (2012)	Evidence summaries: the evolution of a rapid review approach	Artikkel	Helse
MacPherson (2023)	Rapid reviews to support practice: a guide for professional organization practice networks	Artikkel	Helse
Smela (2023)	Rapid literature review: definition and methodology	Artikkel	Helse

****Publikasjonene i denne bolken tilhører den samme artikkelserien.**

Kartleggingsoversikt

Vi inkluderte tolv metodeveiledere for kartleggingsoversikt (tabell 5) utgitt mellom 2010 og 2025. Metodeveilederne omfatter en (et kapittel) elektronisk håndbok, én har vi kategorisert som publikasjon av annet format, mens alle de andre er artikler. Én publikasjon syntes å utgå fra samfunnsvitenskap, en annen har vi kategorisert som «ufinert fagdisiplin», mens de øvrige metodeveilederne retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap.

Tabell 5: Beskrivelse av metodeveiledere for kartleggingsoversikt (n=12)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Aromataris (2024)	JBIManual for Evidence Synthesis. JBI; 2024. - Peters (2020), Chapter 10: Scoping Reviews	E-bok	Helse
Peters (2015)*	Guidance for conducting systematic scoping reviews	Artikkel	Helse
Peters (2021)*	Updated methodological guidance for the conduct of scoping reviews	Artikkel	Helse
Colquhoun (2014)	Scoping reviews: time for clarity in definition, methods, and reporting	Artikkel	Helse
Folkhälsomyndigheten (2017)	Handledning för litteraturoversikter	Annet format	Helse
Khalil (2016)	An evidence-based approach to scoping reviews	Artikkel	Helse
Khalil (2022)	Practical guide to undertaking scoping reviews for pharmacy clinicians, researchers and policymakers	Artikkel	Helse
Levac (2010)	Scoping studies: advancing the methodology	Artikkel	Helse
Petersen (2015)	Guidelines for conducting systematic mapping studies in software engineering: An update	Artikkel	Udefinert

Pollock (2021)	Undertaking a scoping review: A practical guide for nursing and midwifery students, clinicians, researchers, and academics	Artikkel	Helse
Rumrill (2010)	Using scoping literature reviews as a means of understanding and interpreting existing literature	Artikkel	Samfunnsvitenskap
Sivakumar (2025)	Creating and publishing systematic reviews, meta-analyses, and scoping reviews: A 10-step guide for students and trainees	Artikkel	Helse

*Publikasjon som hører til Aromataris (2024) JBI Manual for Evidence Synthesis. *JBI*; 2024.

Metodevurdering («HTA»)

Vi inkluderte fem metodeveiledere for metodevurdering (Health Technology Assessment, HTA) utgitt mellom 2017 og 2024 (tabell 6). En av disse er en elektronisk håndbok, mens fire av publikasjonene har vi kategorisert som annet format. Alle metodeveilederne retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap.

Tabell 6: Beskrivelse av metodeveiledere for metodevurdering («HTA») (n=5)

Forfatter (�r)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Folkehelseinstituttet (2022)	Slik oppsummerer vi forskning: metodeboka	Annet format	Helse
Goodman (2017)	HTA 101	E-bok	Helse
Health Information and Quality Authority (2018)	Guidelines for evaluating the clinical effectiveness of health technologies in Ireland	Annet format	Helse
Statens beredning for medicinsk og social utvärdering (2024)	Utvärdering av metoder i hälso- og sjukvården og insatser i socialtj�nsten: en metodbok	Annet format	Helse
Valentin (2019)	Systematisk litteraturgennemgang: Health Technology Assessment – Metodevejledning, vol. 1	Annet format	Helse

Paraplyoversikt

Vi inkluderte tolv metodeveiledere for paraplyoversikt utgitt mellom 2011 og 2025, (tabell 7). I fire av disse er metodeveiledningen for paraplyoversikt del av en elektronisk håndbok, fem er artikler, to er hører sammen i en artikkelserie, mens én av publikasjonene har vi kategorisert som annet format. Alle metodeveilederne retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap.

Tabell 7: Beskrivelse av metodeveiledere for paraplyoversikt (n=12)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fag-disiplin
Aromataris (2024)	JBI Manual for Evidence Synthesis. JBI; 2024. - Aromataris (2020), Chapter 9: Umbrella Reviews	E-bok	Helse
Aromataris (2015)*	Summarizing systematic reviews: methodological development, conduct and reporting of an umbrella review approach	Artikkel	Helse
Belgian Health Care Knowledge Centre (2012)	KCE Process book online	E-bok	Helse
Belbasis (2022)	Conducting umbrella reviews	Artikkel	Helse
Choi (2022)	Introduction to umbrella reviews as a useful evidence-based practice	Artikkel	Helse
Fernandez (2025)	Umbrella reviews: A methodological guide	Annet format	Helse
Higgins (2024)	Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions. Version 6.5, 2024 - Pollock (2023), Chapter V: Overviews of reviews	E-bok	Helse
Lunny (2017)**	Toward a comprehensive evidence map of overview of systematic review methods: paper 1—purpose, eligibility, search and data extraction	Artikkelserie	Helse
Lunny (2017)**	Toward a comprehensive evidence map of overview of systematic review methods: paper 2—risk of bias assessment; synthesis, presentation and summary of the findings; and assessment of the certainty of the evidence		
Mancin (2024)	Systematic review of clinical practice guidelines and systematic reviews: a method for conducting comprehensive analysis	Artikkel	Helse
Morgan (2022)	Principles of systematic reviews and meta-analyses	E-bok	Helse
Smith (2011)	Methodology in conducting a systematic review of systematic reviews of healthcare interventions.	Artikkel	Helse

*Publikasjon som hører til Aromataris (2024) JBI Manual for Evidence Synthesis. *JBI*; 2024. ** Publikasjonene i denne bolken tilhører den samme artikkelserien.

Realistsyntese

Vi inkluderte fem metodeveiledere for realistsyntese utgitt mellom 2012 og 2023, (tabell 8). Tre av publikasjonene er utgitt som artikler, én er en e-bok, mens den siste er et

bokkapittel. Alle metodeveilederne retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap.

Tabell 8: Beskrivelse av metodeveiledere for realistsyntese (n=7)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fag-disiplin
Ajjawi (2022)	Understanding realist reviews for medical education	Artikkel	Helse
Noyes (2023)	Cochrane-Campbell handbook for qualitative evidence synthesis, version 1.0. Cochrane Training. - Booth (2024), Chapter 16- Realist Synthesis. Draft version (November 2024)	E-bok	Helse
Pearsons (2023)	Justification, rationale and methodological approaches to realist reviews	Artikkel	Helse
Rycroft-Malone (2012)	Realist synthesis: illustrating the method for implementation research	Artikkel	Helse
Wong (2018)	Data Gathering in Realist Reviews: Looking for needles in haystacks	Bok-kapittel	Helse

Systematiske oversikter over effekt av tiltak

Vi inkluderte 42 metodeveiledere for systematiske oversikter over effekt av tiltak utgitt mellom 2010 og 2025, (tabell 9). Blant publikasjonene var det tre artikkelserier som bestod henholdsvis av syv, fem og tre artikler. De øvrige er 17 enkeltstående artikler, fire e-bøker, ett bokkapittel, og fem annet format. Kun én av metodeveilederne retter seg mot pedagogikk, mens alle de andre metodeveilederne retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap.

Tabell 9: Beskrivelse av metodeveiledere for systematiske oversikter over effekt av tiltak (n=41)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fag-disiplin
Agency for Healthcare Research and Quality (2022)	Methods guide for effectiveness and comparative effectiveness reviews	Annet format	Helse
Aromataris (2014)	The systematic review	Artikkel	Helse
Aromataris (2024)	JBI Manual for Evidence Synthesis. JBI; 2024. - Tufanaru (2020), Chapter 4: Systematic reviews of effectiveness	E-bok	Helse
Belgian Health Care Knowledge Centre (2012)	KCE Process book online	E-bok	Helse

Brackett (2020)**	Ensuring the rigor in systematic reviews: Part 1, the overview	Artikkel-serie	Helse
Brackett (2020)**	Ensuring the rigor in systematic reviews: Part 2, preparation is key: The question and the protocol		
Batten (2021)**	Ensuring the rigor in systematic reviews: Part 3, the value of the search		
Brackett (2021)**	Ensuring the rigor in systematic reviews: Part 4, screening the results		
Batten (2021)**	Ensuring rigor in systematic reviews: Part 5, quality appraisal, data extraction, synthesis		
Batten (2022)**	Ensuring rigor in systematic reviews: Part 6, reporting guidelines		
Brackett (2022)**	Ensuring rigor in systematic reviews: Part 7, critical appraisal of systematic review quality		
Brignardello-Petersen (2025)	Systematic reviews of the literature: an introduction to current methods	Artikkel	Helse
Buchholz (2022)	Screening, appraising, and extracting the literature	Bok-kapittel	Helse
Calderon (2023)	Ten steps to conduct a systematic review	Artikkel	Helse
D'Souza (2024)	Systematic reviews and meta-analyses in regional anesthesia and pain medicine (Part II): guidelines for performing the systematic review	Artikkel	Helse
Folkhälsomyndigheten (2017)	Handledning för litteraturoversikter	Annet format	Helse
Folkehelseinstituttet (2022)	Slik oppsummerer vi forskning: metodeboka	Annet format	Helse
Guisse (2017)**	AHRQ series on complex intervention systematic reviews—paper 1: an introduction to a series of articles that provide guidance and tools for reviews of complex interventions	Artikkel-serie	Helse
Kelly (2017)**	AHRQ series on complex intervention systematic reviews—paper 2: defining complexity, formulating scope, and questions		
Butler (2017)**	AHRQ series on complex intervention systematic reviews—paper 3: adapting frameworks to develop protocols		
Viswanathan (2017)**	AHRQ series on complex intervention systematic reviews—paper 4: selecting analytic approaches		
Pigott (2017)**	AHRQ series on complex intervention systematic reviews—paper 5		

Halcomb (2015)	Systematic reviews	Artikkel	Helse
Henderson (2010)	How to write a Cochrane systematic review	Artikkel	Helse
Higgins (2024)	Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions. Version 6.5, 2024	E-bok	Helse
Iddagoda (2023)	Clinical systematic reviews - a brief overview	Artikkel	Helse
Mancin (2024)	A methodological framework for rigorous systematic reviews: Tailoring comprehensive analyses to clinicians and healthcare professionals	Artikkel	Helse
Mathew (2022)	Systematic reviews and meta-analysis: A guide for beginners	Artikkel	Helse
Morgan (2022)	Principles of systematic reviews and meta-analyses	E-bok	Helse
Newman (2020)	Systematic reviews in educational research: Methodology, perspectives and application	Annet format	Pedagogikk
Ng (2024)**	How-to create an orthopaedic systematic review: A step-by-step guide Part I: Study design	Artikkel-serie	Helse
Ng (2024)**	How-to create an orthopaedic systematic review: A step-by-step guide Part II: Study execution		
Ng (2024)**	How-to create an orthopaedic systematic review: A step-by-step guide. Part III: Executing a meta-analysis		
Phillips (2021)	Systematic reviews: Structure, form and content	Artikkel	Helse
Prott (2025)	How to conduct and publish systematic reviews and meta-analyses in dentistry	Artikkel	Helse
Shaw (2025)	How to conduct high-quality systematic review and meta-analysis in radiology and interventional radiology	Artikkel	Helse
Sivakumar (2025)	Creating and publishing systematic reviews, meta-analyses, and scoping reviews: A 10-step guide for students and trainees	Artikkel	Helse
Spijker (2022)	Cochrane reviews	Artikkel	Helse
Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (2024)	Utvärdering av metoder i hälso- och sjukvården och insatser i socialtjänsten: en metodbok	Annet format	Helse
Sumsuzzman (2024)	Cutting-edge methodological guidance for authors in conducting the systematic review and meta-analysis	Artikkel	Helse

Theile (2024)	Conducting a systematic review of the literature	Artikkel	Helse
Zaccagnini (2023)	How to conduct a systematic review and meta-analysis: A guide for clinicians	Artikkel	Helse

**Publikasjonene i denne bolken tilhører den samme artikkelserien.

Systematiske oversikter over erfaringer, opplevelser, verdier og samhandlinger («QES»)

Vi inkluderte ni metodeveiledere for systematiske oversikter over erfaringer, opplevelser, verdier og samhandlinger (qualitative evidence synthesis; QES) utgitt mellom 2011 og 2024, (tabell 10). To av metodeveilederne er publisert som artikler, tre er elektroniske bøker, to er bøker, mens den siste er kategorisert som annet format. Syv er metodeveiledere i kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap, en retter seg mot samfunnsvitenskap, mens den siste har vi kodet med udefinert fagdisiplin.

Tabell 10: Beskrivelse av metodeveiledere for systematiske oversikter over erfaringer, opplevelser, verdier og samhandlinger (QES) (n=9)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Aromataris (2024)	JBI Manual for Evidence Synthesis. JBI; 2024. - Porritt (2024) Chapter 3: Systematic reviews of qualitative evidence (2024)	E-bok	Helse
Bell (2022)	Step 3: Critically appraising evidence: Systematic review or metasynthesis of qualitative studies	Artikkel	Helse
Folkehelseinstituttet (2022)	Slik oppsummerer vi forskning: metodeboka	Annet format	Helse
Hannes (2012)	Synthesizing qualitative research: choosing the right approach	Bok	Udefinert
Lockwood (2015)	Qualitative research synthesis	Artikkel	Helse
Lockwood (2019)	Chapter 2: Systematic reviews of qualitative evidence	E-bok	Helse
Noyes (2023)	Cochrane-Campbell Handbook for Qualitative Evidence Synthesis, Version 1. London: Cochrane	E-bok	Helse
Ring (2011)	A guide to synthesising qualitative research for researchers undertaking health technology assessments and systematic reviews	Annet format	Helse
Saini (2012)	Systematic synthesis of qualitative research	Bok	Samfunnsvitenskap

Systematiske oversikter over forekomst

Vi identifisert kun én metodeveileder som spesifikt retter seg mot kunnskapsoppsummeringer om forekomst. Det er en artikkel som retter seg mot helsevitenskap (tabell 11).

Tabell 11: Beskrivelse av metodeveiledere for systematiske oversikter forekomst (n=1)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Munn (2015)*	Methodological guidance for systematic reviews of observational epidemiological studies reporting prevalence and cumulative incidence data	Artikkel	Helse

*Publikasjon utgår fra miljøet som har utarbeidet JBI Manual for Evidence Synthesis. JBI; 2024.

Systematiske oversikter over målinger (diagnostisk nøyaktighet)

Vi inkluderte fem metodeveiledere for systematiske oversikter over diagnostikk og målinger utgitt mellom 2018 og 2024, (tabell 11). Én av disse er publisert som artikkel, mens de øvrige er elektroniske håndbøker. Alle metodeveilederne retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap, mens én har vi også kategorisert til samfunnsvitenskap.

Tabell 12: Beskrivelse av metodeveiledere for systematiske oversikter over diagnostikk og målinger (n=5)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Deeks (2022)	Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Diagnostic Test Accuracy. Version 2.0, 2022	E-bok	Helse
Don-Wauchope (2024)	A guide to conducting systematic reviews of clinical laboratory tests	Artikkel	Helse
Folkehelseinstituttet (2022)	Slik oppsummerer vi forskning: metodeboka	Annet format	Helse
Mokkink (2018)	COSMIN methodology for systematic reviews of Patient-Reported Outcome Measures (PROMs) user manual	E-bok	Helse
Morgan (2022)	Principles of systematic reviews and meta-analyses	E-bok	Helse

Systematiske oversikter over prognose

Vi inkluderte to metodeveiledere for systematiske oversikter over prognose utgitt i 2023 og 2024, (tabell 12). Begge er publisert som artikkel og de retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap.

Tabell 13: Beskrivelse av metodeveiledere for systematiske oversikter over prognose (n=2)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Damen (2023)	How to conduct a systematic review and meta-analysis of prognostic model studies	Artikkel	Helse
Rayner (2024)	A brief step-by-step guide on conducting a systematic review and meta-analysis of prognostic model studies	Artikkel	Helse

Systematiske oversikter over årsak

Vi inkluderte to metodeveiledere for systematiske oversikter over årsak fra 2020 og 2022, (tabell 13). Begge er elektroniske håndbøker der metodeveiledning for systematiske oversikter over årsak også inngår. De retter seg mot kunnskapsoppsummering innenfor helsevitenskap.

Tabell 14: Beskrivelse av metodeveiledere for systematiske oversikter over årsak (n=2)

Forfatter (år)	Tittel	Format	Fagdisiplin
Folkehelseinstituttet (2022)	Slik oppsummerer vi forskning: metodeboka	E-bok	Helse
Aromataris (2024)	JB1 Manual for Evidence Synthesis. JBI; 2024. - Moola (2020) Chapter 7: Systematic reviews of etiology and risk	E-bok	Helse

Diskusjon

Vi utarbeidet et forskningskart over publikasjoner som har til hensikt å beskrive fremgangsmåter for å gjennomføre ulike typer kunnskapsoppsummeringer, det vil si metodeveiledere for kunnskapsoppsummeringer. Forskningskart er en anvendelig måte å vise frem litteraturen på, og for forskere og studenter som ønsker å gjennomføre en systematisk kunnskapsoppsummering, kan forskningskartet fungere som en veiviser til metodeveiledere.

Under diskuterer vi relevansen av forskningskartet, metodene vi har benyttet og styrker og svakheter med forskningskartet. I et eget avsnitt drøfter vi hvordan forskningskartet kan brukes i praksis. Til slutt beskriver vi mulige videre prosjekter, der vi blant annet ser for oss å gjennomgå metodeveilederne på en grundigere måte for å kunne skille ut de som er best anvendelige innenfor hver type kunnskapsoppsummering.

Vi inkluderte 104 metodeveiledere, som fordelte seg fra én for systematiske oversikter over forekomst og 43 for systematiske oversikter over effekt av tiltak. Over halvparten var publisert i artikkelformat, 22 % var e-bøker eller bøker og 20 % artikkelserier. De resterende var i rapportformat eller del av en nettside. Majoriteten av metodeveilederne utgikk fra helsevitenskap, og det var et økende antall publiserte metodeveiledere over årene for den perioden vi undersøkte, det vil si mellom 2010 og 2025.

Om forskningskartet

Kunnskapsoppsummering er et felt som har vært i kontinuerlig vekst de siste 20-30 årene, blant annet med utvikling av nye typer kunnskapsoppsummeringer. Det er viktig å forstå konseptene og fremgangsmåter for gjennomføring av ulike typer kunnskapsoppsummeringer. En voksende mengde litteratur gir forskjellige forslag til typologi av kunnskapsoppsummeringer, med ulike måter å inndele og beskrive de ulike typene på. I vårt forarbeid til dette forskningskartet, avdekket vi imidlertid ingen omforent typologi over typer som finnes. Derfor bestemte vi oss for ikke å basere oss på én bestemt inndeling av typer hentet fra typologipublikasjoner, men heller å foreta et hensiktsmessig utvalg av typer kunnskapsoppsummeringer for vårt kart over metodeveiledere.

Vi mener at de typene vi valgte å inkludere er veletablerte og relevante i dag, fordi det foreligger metodelitteratur for alle disse fra de siste 15 årene og vi og våre kolleger har erfaring med utførelse av slike kunnskapsoppsummeringer. Det viktigste argumentet

for utvalget vi foretok, var at forskningskartet kun skulle inkludere metodeveiledere for typer kunnskapsoppsummeringer som kjennetegnes av krav til systematikk i gjennomføringen, altså *systematisk kunnskapsoppsummering* etter definisjonen til Lund & Christensen (1). Vi oppfatter at de typene vi valgte ut er godt etablert, utprøvd og de fleste er i hyppig bruk internasjonalt, selv om vi antar at ikke alle er like godt kjent eller brukt i Norge. Det kan ikke utelukkes at noen av de inkluderte typene kan være mindre relevante i dag, eller er i ferd med å bli erstattet av alternative tilnærminger. Likeså er det sannsynlig at nye typer systematiske kunnskapsoppsummeringer tilkommer i fremtiden.

I vår gjennomgang har vi registrert at det finnes metodeveiledning for systematiske oversikter innenfor «nye» områder. For eksempel beskriver publikasjonen til Gasteiger og medarbeidere (17) hvordan man skal gjennomføre systematiske oversikter for å evaluere kommersielt tilgjengelige mobile helserelaterte applikasjoner («mHealth-apps»). Det er altså en ny type systematisk oversikt som krever en egen tilpasset metode. Dette er et eksempel på at det utvikles metodeveiledere «som er inn i tiden» for aktuelle vitenskapelige områder, og som det kan være aktuelt å definere innenfor en egen type kunnskapsoppsummering i fremtiden (siden det ikke allerede finnes en definert type etter det vi vet). Fremover vil det dessuten bli nødvendig å justere metodeveiledere for å inkludere kunstig intelligens som del av fremgangsmåten, og sannsynligvis kommer det også egne metodeveiledere for kunnskapsoppsummeringer om forskning innen kunstig intelligens. Det betyr at relevansen av dette forskningskartet vil avta om det ikke oppdateres med relevante metodiske nyvinninger i fremtiden.

Styrker og begrensninger ved forskningskartet

Hensikten vår var å gi en oversikt over metodeveiledere som ga informasjon om flere av stegene – og aller helst hele fremgangsmåten for gjennomføringen av en kunnskapsoppsummering. Vi tok ikke med publikasjoner som kun tok for seg *ett* steg i fremgangsmåten, for eksempel publikasjoner som kun konsentrerte seg om hvordan man gjennomfører systematiske litteratursøk. Det kan ha medført at vi har utelatt viktige fremgangsmåter og dybdekunnskap for *ett* steg der en publikasjon har gått utførlig gjennom dette. Dette kan for eksempel være tilfelle for typer kunnskapsoppsummeringer som først og fremst skiller seg ut i *ett* steg sammenliknet med en fremgangsmåte for systematiske oversikter over effekt eller en annen av de vanligste typene. Et eksempel er flermetodiske kunnskapsoppsummeringer: Mange av stegene i fremgangsmåten for denne typen tilsvarer de for systematiske oversikter over effekt og systematiske oversikter over kvalitative studier (QES). Men spesielt for flermetodiske kunnskapsoppsummeringer er at stegene dataekstraksjon og sammenstilling (syntese) har sin egen metodikk. Derfor er det naturlig at publikasjoner om fremgangsmåten for flermetodiske kunnskapsoppsummeringer fokuserer mest på disse spesifikke stegene. Siden vi hadde som et inklusjonskriterium at publikasjonene skulle beskrive to eller flere steg, har vi utelatt for eksempel artikkelen til Sandelowski og medarbeidere (18) som gir

dybdekunnskap om *ett* viktig steg i fremgangsmåten, og som her er det steget som skiller seg mest fra QES og systematiske oversikter over effekt. Derfor kan det diskuteres om det var riktig å ha det samme inklusjonskriteriet for alle typer kunnskapsoppsummeringer. Det står altså i motsetning til vår beslutning om å inkludere publikasjoner som tar for seg flere av stegene i en fremgangsmåte for kunnskapsoppsummering, som kan ha medført at vi har tatt med artikler som tar for seg mange av stegene – men på en *for* enkel (overfladisk) måte.

Vi kan også se for oss muligheten for at metodeveiledning for enkelte typer inngår/er innbakt i publikasjoner som først og fremst omhandler systematisk oversikt over effekt – som er den mest vanlige typen. Dersom det er tilfelle, vil det ha gjort at informasjonen kan være vanskelig å identifisere. For eksempel har vi kun funnet én publikasjon om fremgangsmåten for å utføre systematiske oversikter over studier av forekomst. Selv om vi ikke fant informasjon om fremgangsmåten for denne typen (forekomst) i de mest omfattende elektroniske håndbøkene som vi har identifisert (for eksempel som ett eget kapittel), kan vi ha oversett slik informasjon. Imidlertid har Migliavaca og medarbeidere (3) beskrevet at det er mangel på metodeveiledere når det gjelder systematiske oversikter over studier om forekomst, og i deres gjennomgang fant de store ulikheter i hvordan slike kunnskapsoppsummeringer blir utført. Det kan dermed se ut til at det kun er den ene metodeveilederen vi identifiserte for denne typen, til tross for at epidemiologi er et stort vitenskapelig felt.

Hjørnesteinen i det å utarbeide et forskningskart er et godt litteratursøk som bygger på forhåndsbestemte inklusjonskriterier. Dette forskningskartet baserer seg på søk etter relevante publikasjoner gjennom søk i MEDLINE, OpenAlex og gjennomganger av relevante organisasjoners nettsider. Selv med over 20 års erfaring med å utføre systematiske litteratursøk, erfarte vi at det å utarbeide litteratursøk etter metodelitteratur er spesielt krevende av flere grunner. Først og fremst handler det om å finne gode søketermer og å sette naturlige avgrensninger, som viste seg å være utfordrende i dette tilfellet: Å søke etter metodelitteratur om kunnskapsoppsummeringer fordrer bruken av termer som evidence based/systematic review/evidence synthesis /literature review/types of reviews. Resultatet blir dermed at søket i stor grad også fanger publiserte kunnskapsoppsummeringer. Det er også vanskelig å finne gode emneord når man søker etter metodelitteratur, og litteraturen har ofte dårlig indeksering i databasene – noe som er kjent og også problematisert av andre forfattere (19). Følgelig ble det et meget stort antall treff og mye «støy» i søkeresultatene våre, det vil si mange referanser som ikke er metodeveiledere. Derfor avgrenset vi søket til kun én database, MEDLINE, hvor vi brukte fokuserte emneord og ord i tittel. Søket i det kunstig intelligens-baserte datasettet OpenAlex var et viktig supplement. Ved å bruke kjernestudier til å finne lignende eller siterte publikasjoner gjennom OpenAlex, kan vi ha fanget opp flere relevante publikasjoner med mindre støy enn ved å søke i flere databaser. I søkene som ble utført i 2024, bidro eksempelvis OpenAlex-søket med 16 relevante referanser.

Det kan følgelig være begrensninger ved søket som gjør at vi ikke har fanget opp all relevant litteratur, og derfor har vi gjort flere tiltak for å lete etter metodeveiledere. Ved å

lese referanselister identifiserte vi for eksempel 15 artikler som var relevante for forskningskartet. I tillegg fant vi en publikasjon gjennom å gjøre et spesifikt (enkelt) søk i PubMed rettet mot metodeveileder for én spesifikk type kunnskapsoppsummering. Grunnen var at vi ikke fant metodeveiledere for systematiske oversikter om forekomst gjennom databasesøket eller gjennom OpenAlex, og ville gjøre et ekstra søk rettet mot denne typen. Videre er det slik at organisasjoner som jobber frem metodeveiledning for kunnskapsoppsummeringer ikke nødvendigvis har tilgjengeliggjort dette med en publikasjon som er indeksert i databaser. Det kan for eksempel dreie seg om metodehåndbøker, slik som FHI's egen *Slik oppsummerer vi forskning (13)*. Derfor var det også viktig å undersøke nettsider som vi anså kunne være relevante. Vi ser dessuten at noen systematiske oversikter også kan inneholde en egen del som kan betegnes som metodeveiledning, det vil si et kapittel som kommer utenom publikasjonens egen fremgangsmåte. Hvis det er tilfelle, kan det gjøre det vanskelig å identifisere metodeveiledningen. Etter gjennomføringen av denne kunnskapsoppsummeringen, ble vi gjort oppmerksom på en bok om scoping reviews forfattet av forskere ved OsloMet (20). Denne har vi ikke identifisert i vår gjennomgang av litteraturen. Det er et eksempel på at det er utfordrende å identifisere publikasjoner som kan møte vår forståelse for metodeveiledere.

Vi vil nevne at vi har begrenset oss til søk etter publikasjoner på engelsk og skandinavisk. Vi har også notert oss at vi ikke har identifisert noen metodeveiledere med utspring fra Asia, Afrika eller Sør-Amerika, og heller ikke fra Tyskland, Frankrike, Italia eller Spania – som er land som vi forbinder med tradisjoner for metodeveiledning. Vi har undersøkt nettsidene til sentrale aktører innenfor kunnskapsoppsummering i Norge, Sverige, og Danmark, men for eksempel ikke undersøkt innholdet i tilsvarende sider fra Island eller Finland eller andre europeiske land. En annen svakhet er at vi har søkt i MEDLINE som innebærer en helling mot helsefag, og det kan være en viktig årsak til at vi har identifisert nokså få metodeveiledere med utspring fra andre vitenskapelige disipliner.

Til tross for nevnte utfordringer og begrensninger over, er metodene vi har brukt for informasjonsgjenfinningen som forskningskartet hviler på, en stor styrke. Vi har benyttet systematiske metoder i alle trinnene, og vi har inkludert elementer av maskinlæring for å hjelpe oss underveis i prosessen. Det er maskinlæringsfunksjoner som skal bidra til å presentere de mest aktuelle publikasjonene tidlig under screeningprosessen vår, som er fordelaktig for oss som skal gjennomgå referansene.

For ordens skyld vil vi fremheve at denne rapporten ikke er en metodeveileder for forskningskart, selv om vi har utdypet fremgangsmåten vår i metodekapitlet. Metodekapitlet og rapporteringen generelt skal være slik at kunnskapsoppsummeringen er «reproduserbar» (så langt det lar seg gjøre), men det må ikke forveksles med metodeveiledning.

Nytteverdien av forskningskartet

Et forskningskart er anvendelig på mange måter. Først og fremst egner metoden seg til å vise frem hvilken litteratur som finnes, nesten som et digitalt «bibliotek». Brukere av dette forskningskartet kan for eksempel sammenlikne ulike metodeveiledere innenfor den samme typen kunnskapsoppsummering, og velge å bruke den nyeste, eller den man mener er best dekkende, eller er enklest å forstå, eller nærmest den fagdisiplinen man tilhører. Med fargekontraster og et enkelt oppsett gir det brukerne av kartet en god oversikt over hva som finnes, og også et innblikk i kunnskapshull om metoder. For eksempel om det mangler en metodeveileder av nyere dato, *kan* det tyde på at typen kunnskapsoppsummering ikke er like aktuell.

I tillegg er det relativt enkelt å oppdatere forskningskartet, slik at det holder seg aktuelt også i fremtiden. På den måten kan man følge med på utviklingen, for eksempel at det publiseres en ny versjon av en metodehåndbok, eller motsatt – om det ikke tilkommer nye veiledere kan man spekulere i om typen kunnskapsoppsummering har redusert aktualitet. I oppdateringer av kartet, kan man velge å legge til en eller flere ny(e) type(r) om det er grunner for det.

Vi mener at dette forskningskartet er godt egnet for forskere, studenter og veiledere for studenter som ønsker å orientere seg om hvilke typer systematiske kunnskapsoppsummeringer som har (hvilke typer) publiserte metodeveiledere, om de nyeste metodeveilederne og om hvilke vitenskapelige disipliner som står bak. Det digitale kartet er enkelt å navigere i, og det ligger åpent tilgjengelig for alle (se lenke i resultatkapitlet).

Veien videre

Vi indentifiserte metodeveiledere for mange ulike typer kunnskapsoppsummeringer. I videre arbeider vil det være hensiktsmessig å gjennomgå veilederne grundigere, for å undersøke hvilke som fremstår som best egnet som metodeveiledere for de ulike typene. Det vil kunne gi et velfundert og solid grunnlag for å kunne gi anbefalinger til de som ønsker å gjennomføre en konkret type kunnskapsoppsummering. Oss bekjent, foreligger det ikke en bestemt måte å vurdere kvaliteten av metodeveiledere på.

Med utgangspunkt i publikasjonene vi har indentifisert i dette forskningskartet, foreslår vi å vurdere egnetheten av metodeveiledere i henhold til syv kriterier:

- Egnethet (i samsvar med målene den skal oppnå, er tilpasset fagområdet den er ment for)
- Klarhet/tydelighet (trinnene eller instruksjonene er tilstrekkelig omfattende/detaljerte, og samtidig entydige og lette å forstå)
- Logisk struktur (fremgangsmåten er logisk sekvensert og gir en tydelig flyt fra oppstart til avslutning)

- Forskningsbasert grunnlag (støtter seg på relevant og oppdatert forskning for å underbygge anbefalingene, er i samsvar med etablerte normer i fagfeltet, og eller er gjennomgått eller testet av relevante interessenter)
- Gjennomførbarhet og praktisk bruk (metodene er oppnåelige, kan brukes i praksis)
- Konsistens og standardisering (fremmer konsistens og reduserer variasjon i bruken blant ulike brukere)
- Brukervennlighet (enkel å få tilgang til, inkluderer støttemateriell som eksempler, maler, visuelle hjelpemidler, osv)

En slik gjennomgang av egnethet av metodeveiledere er formålstjenlig som ledd i utføringen av en mer omfattende kartleggingsoversikt (scoping review). Vi ser for oss at det bør gjennomføres kartleggingsoversikter for hver av de ulike typene kunnskapsoppsummeringer, som inkluderer mer utførlig informasjon om kjennetegn, hensikt, metoder og anvendelser for de ulike typene i tillegg til en systematisk gjennomgang av metodeveiledere. Basert på funnene vil vi også rapportere hva vi identifiserer som kunnskapshull i metodelitteraturen for hver type og eventuelle klare metodeueneigheter. Ved utarbeidelse av kartleggingsoversikter, vil det være aktuelt å oppdatere litteratursøket for den konkrete typen kunnskapsoppsummering det gjelder.

Vi mener også det er nyttig å oppdatere selve forskningskartet med tilkommen litteratur etter 2-3-år (eller tidligere dersom det er hensiktsmessig). Vi vil inkludere tips vi får, for eksempel fra brukere av kartet som hjelper oss å identifisere metodeveiledere for kunnskapsoppsummeringer også ment for andre fagdisipliner enn helse, eller tips om metodeveiledere som vi av ulike grunner ikke har identifisert.

Konklusjon

Publikasjoner som gir metodeveiledning finnes for alle typer systematiske kunnskapsoppsummeringer vi har søkt etter. Det ser ut til å være stor variasjon i hvor omfattende beskrivelsene av fremgangsmåtene er, og derfor foreslår vi at egnetheten av metodeveilederne gjennomgås i mer detalj. For at dette forskningskartet skal ha relevans fremover i tid, foreslår vi også en oppdatering og eventuelt en utvidelse med nye typer om 2-3 år.

Referanser

1. Lund H, Juhl C, Christensen R. Systematic reviews and research waste. *Lancet*. 2016;387(10014):123-4.
2. Page MJ, McKenzie JE, Bossuyt PM, Boutron I, Hoffmann TC, Mulrow CD, et al. The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *International journal of surgery*. 2021;88:105906.
3. Borges Migliavaca C, Stein C, Colpani V, Barker TH, Munn Z, Falavigna M, et al. How are systematic reviews of prevalence conducted? A methodological study. *BMC medical research methodology*. 2020;20:1-9.
4. Kelly SE, Moher D, Clifford TJ. Quality of conduct and reporting in rapid reviews: an exploration of compliance with PRISMA and AMSTAR guidelines. *Syst*. 2016;5:1-19.
5. Brown T, Gustafsson L, McKinstry C, Robinson L. Advancing occupational therapy scoping reviews: Recommendations to enhance quality and methodological rigour. *Australian Occupational Therapy Journal*. 2025;72(1):e70003.
6. Folkehelseinstituttet. Slik oppsummerer vi forskning: metodeboka. Oslo: Folkehelseinstituttet; 2022 2022.
7. Campbell F, Tricco AC, Munn Z, Pollock D, Saran A, Sutton A, et al. Mapping reviews, scoping reviews, and evidence and gap maps (EGMs): the same but different—the “Big Picture” review family. *Systematic reviews*. 2023;12(1):45.
8. Grant MJ, Booth A. A typology of reviews: an analysis of 14 review types and associated methodologies. *Health Info Libr J*. 2009;26(2):91-108.
9. Sutton A, Clowes M, Preston L, Booth A. Meeting the review family: exploring review types and associated information retrieval requirements. *Health Information & Libraries Journal*. 2019;36(3):202-22.
10. Munn Z, Peters MDJ, Stern C, Tufanaru C, McArthur A, Aromataris E. Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Med Res Methodol*. 2018;18(1):143.
11. Higgins J, Thomas J, Chandler J, Cumpston M, Li T, Page M, et al. *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions* version 6.3 (updated February 2022). Cochrane, 2022. Available from: www.training.cochrane.org/handbook.
12. White H, Albers B, Gaarder M, Kornør H, Littell J, Marshall Z, et al. Guidance for producing a Campbell evidence and gap map. *Campbell Systematic Reviews*. 2020;16(4):e1125.
13. Folkehelseinstituttet. Metodeboka - "Slik oppsummerer vi forskning" [Available from: <https://www.fhi.no/ku/kunnskaps-og-beslutningsstotte/metodeboka/?term=>.
14. Saran A, White H. Evidence and gap maps: a comparison of different approaches. *Campbell Systematic Reviews*. 2018;14(1):1.
15. White H, Albers B, Gaarder M, Kornør H, Littell J, Marshall Z, et al. Guidance for producing a Campbell evidence and gap map. *Campbell systematic reviews*. 2020;16(4):e1125.
16. Miake-Lye IM, Hempel S, Shanman R, Shekelle PG. What is an evidence map? A systematic review of published evidence maps and their definitions, methods, and products. *Systematic reviews*. 2016;5:1-21.

17. Gasteiger N, Dowding D, Norman G, McGarrigle L, Eost-Telling C, Jones D, et al. Conducting a systematic review and evaluation of commercially available mobile applications (apps) on a health-related topic: the TECH approach and a step-by-step methodological guide. *BMJ Open*. 2023;13(6):e073283.
18. Sandelowski M, Leeman J, Knafl Kathleen A, Crandell J. Text-in-context: a method for extracting findings in mixed-methods mixed research synthesis studies. *Journal Of Advanced Nursing*. 2012;69(6):1428-37.
19. Hirt J, Ewald H, Briel M, Schandelmaier S. Searching a methods topic: practical challenges and implications for search design. *Journal of Clinical Epidemiology*. 2024;166.
20. Ringnes HK and Thørrisen MM. Scoping review - en systematisk og fleksibel metode for kunnskapsoppsummering. Cappelen Damm AS. 2024.

Vedlegg 1: Søkestrategi

Det ble utført søk etter typologier og metodestudier.

SØK TYPOLOGIER

Søkedato: 11.04.2024, oppdatert 27.03.2025.

OpenAlex 11.04.2024

10 publikasjoner var identifisert i forkant. Av disse kunne fem matches i OpenAlex og ble brukt som kjerneartikler:

- Grant M J and Booth A. (2009). A typology of reviews: an analysis of 14 review types and associated methodologies. Health Info Libr J, 26(2), pp.91-108.
- Haddaway N R, Lotfi T and Mbuagbaw L ;. (2023). Systematic reviews: A glossary for public health. Scandinavian Journal of Public Health, 51(1), pp.1-10.
- Munn Zachary, Stern Cindy and Aromataris Edoardo ; Lockwood Craig ; Jordan Zoe ;. (2018). What kind of systematic review should I conduct? A proposed typology and guidance for systematic reviewers in the medical and health sciences. BMC Medical Research Methodology, 18(1), pp..
- Sutton Anthea, Clowes Mark and Preston Louise ; Booth Andrew ;. (2019). Meeting the review family: exploring review types and associated information retrieval requirements. Health Information And Libraries Journal, 36(3), pp.202-222.
- Veginadu P, Calache H and Gussy M ; Pandian A ; Masood M ;. (2022). An overview of methodological approaches in systematic reviews. Journal of Evidence-based Medicine, 15(1), pp.39-54.

Søk etter «recommended» publisert etter 1. april 2023. Søketreff: 2

MEDLINE (Ovid)

Søkedato: 11.04.2024, oppdatert 27.03.2025

Søketreff: 441 i 2024, 418 i 2025

Tabell 1, MEDLINE (Ovid) søkestrategi

#	Searches	Re-sults
---	----------	----------

1	((typolog* and (review* or synthes*) and (evidence based or systematic review* or evidence synthes* or knowledge synthes* or literature review* or synthes* evidence*)) or ("types of reviews" or "what kind of reviews" or "review types")).ti,ab.	646
2	((typolog* or classification*) and review*).ti.	2360
3	1 or 2	2958
4	limit 3 to yr="2023 -Current"	441

Søket ble oppdatert 27. Mars 2025 med følgende koder: (202404* or 202405* or 202406* or 202407* or 202408* or 202409* or 202410* or 202411* or 202412* or 2025*).dt,ed,dp.

Søketreff: 418

Google

Typology review types 2024

Gjennomgang av de 40 første treffene.

SØK METODELITTERATUR

Søkedato: 30.05.2024, oppdatert 27.03.2025

Søketreff totalt: 2403 i 2024 og 1964 i 2025 (4367 totalt)

Søketreff etter dublettkontroll: 4288

MEDLINE (Ovid)

Søkedato: 20.05.2024

Søketreff: 1754

- 1 (*Evidence-Based Medicine/mt, st or *Evidence Gaps/mt, st or *Meta-Analysis as Topic/ or *Review Literature as Topic/ or *Systematic Reviews as Topic/ or *Technology Assessment, Biomedical/mt, st) not protocol.ti,bt. 15193
- 2 limit 1 to yr="2023 -Current" 174
- 3 (((systematic or umbrella or rapid or mapping or scoping or realist or mixed method*) adj3 review*) or technology assessment*) and (method* or conduct* or introduction or guidance or guide or handbook)).ti. 7107
- 4 limit 3 to yr="2023 -Current" 1611
- 5 2 or 4 1754

Søket ble oppdatert 27. Mars 2025, med følgende koder: (202405* or 202406* or 202407* or 202408* or 202409* or 202410* or 202411* or 202412* or 2025*).dt,ed,dp.

Søketreff: 1729

OPENALEX

OpenAlex-søk ble utført tre ganger.

OpenAlex 1 30.05.2024

34 artikler inkludert i det tidligere arbeidet ble matchet i OpenAlex og brukt som kjerneartikler (tabell 2, kjerneartikler 2024)

Søk etter «recommended» og «bibliography», avgrenset til publisering f.o.m. 1. januar 2010.

Søketreff:

Recommended: 157 (159 inkludert dubletter)

Bibliography: 342 (360 inkludert dubletter)

Tabell 2, kjerneartikler 2024

Forfatter (år)	Tittel
Aromataris (2015)	Summarizing systematic reviews: methodological development, conduct and reporting of an umbrella review approach
Belbasis (2022)	Conducting umbrella reviews
Campbell (2023)	Mapping reviews, scoping reviews, and evidence and gap maps (EGMs): the same but different—the “Big Picture” review family
Cochrane Handbook (2022)	Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions version 6.3 (updated February 2022). Cochrane, 2022. Available from: www.training.cochrane.org/handbook
Di Bello (2012)	Introduction to Health Technology Assessment
Dobbins (2017)	Rapid Review Guidebook: Steps for conducting a rapid review
Downe (2019)	Qualitative Evidence Synthesis (QES) for Guidelines: Paper 1 - Using qualitative evidence synthesis to inform guideline scope and develop qualitative findings statements
EUnetHTA (2015)	The HTA Core Model. Version 2.1
Flemming (2021)	Qualitative Evidence Synthesis: Where Are We at?
Folkehelseinstituttet (2022)	Slik oppsummerer vi forskning: metodeboka
Ganann (2010)	Expediting systematic reviews: methods and implications of rapid reviews
Garritty (2021)	Cochrane Rapid Reviews Methods Group offers evidence-informed guidance to conduct rapid reviews
Harden (2018)	Cochrane Qualitative and Implementation Methods Group guidance series-paper 5: methods for integrating qualitative and implementation evidence within intervention effectiveness reviews
Hetrick (2010)	Evidence mapping: illustrating an emerging methodology to improve evidence-based practice in youth mental health
Heyvaert (2016)	Using mixed methods research synthesis for literature reviews
Hunt (2018)	An introduction to overviews of reviews: planning a relevant research question and objective for an overview
James (2016)	A methodology for systematic mapping in environmental sciences
Kent (2022)	Realist Reviews: A Brief How-To
Khalil (2021)	Conducting high quality scoping reviews-challenges and solutions
Khalil (2022)	Practical guide to undertaking scoping reviews for pharmacy clinicians, researchers and policymakers
Kristensen (2007)	Metodehåndbog for medisinsk teknologivurdering

Levac (2010)	Scoping studies: advancing the methodology
Noyes (2022)	Chapter 21: Qualitative evidence
Pawson (2004)	Realist synthesis: an introduction
Pawson (2005)	Realist review: a new method of systematic review designed for complex policy interventions
Pearson (2015)	A mixed-methods approach to systematic reviews
Peters (2020)	Updated methodological guidance for the conduct of scoping reviews
Pluye (2014)	Combining the power of stories and the power of numbers: mixed methods research and mixed studies reviews
Pollock (2017)	Selecting and implementing overview methods: implications from five exemplar overviews
Pollock (2021)	Undertaking a scoping review: A practical guide for nursing and midwifery students, clinicians, researchers, and academics
Rycroft-Malone (2012)	Realist synthesis: illustrating the method for implementation research
Snilstveit (2016)	Evidence & Gap Maps: A tool for promoting evidence informed policy and strategic research agendas
Stern (2020)	Methodological guidance for the conduct of mixed methods systematic reviews
White (2020)	Guidance for producing a Campbell evidence and gap map

OpenAlex 2 ekstrasek 02.07.2024

Nye søketreff til screening: 301

I det første OpenAlex-søket manglet det kjerneartikler for systematiske oversikter om prognose, epidemiologi, årsak og diagnostikk, samt om HTA. Etter at prosjektgruppen hadde screenet det første søketreffet brukte vi 11 relevante artikler om disse temaene som kjerneartikler for oppdateringssøk (tabell 3).

Tabell 3, Kjerneartikler for oppdateringssøk

Forfatter (år)	Tittel
Rayner (2024)	A brief step-by-step guide on conducting a systematic review and meta-analysis of prognostic model studies
Don-Wauchope (2024)	A guide to conducting systematic reviews of clinical laboratory tests
Nemzoff (2023)	Adaptive Health Technology Assessment: A Scoping Review of Methods
Di Bello (2012)	Introduction to Health Technology Assessment
Bossuyt (2023)	Evaluating medical tests: introducing the Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Diagnostic Test Accuracy
Rodriguez (2023)	Frameworks for Health Technology Assessment at an Early Stage of Product Development: A Review and Roadmap to Guide Applications
Damen (2023)	How to conduct a systematic review and meta-analysis of prognostic model studies
Segur-Ferrer (2024)	Methodological Frameworks and Dimensions to Be Considered in Digital Health Technology Assessment: Scoping Review and Thematic Analysis

Arredondo (2023)	Systematic reviews and meta-analyses of diagnostic tools in pediatrics: A guide for their correct performance and interpretation
Wiethoff (2023)	An introduction to health technology assessment and health economic evaluation: an online self-learning course
Ferrante (2023)	Health technology assessment of diagnostic tests: a state of the art review of methods guidance from international organizations

Søketreff basert på 6 kjerneartikler om systematiske oversikter om prognose, epidemiologi, årsak og diagnostikk, med publikasjonsår f.o.m. 1. januar 2010:

Recommended: 22 (27 inkludert dubletter)

Bibliography: 118 (121 inkludert dubletter)

Søketreff basert på 5 kjerneartikler om HTA

Recommended: 14 (22 inkludert dubletter)

Bibliography: 147 (158 inkludert dubletter)

OpenAlex 3 oppdateringssøk 27.03.2025

Basert på 88 inkluderte allerede inkluderte publikasjoner, utførte vi et nytt oppdateringssøk i OpenAlex. 75 av publikasjonene kunne matches og ble brukt som kjernestudier (tabell 4).

Tabell 4, kjerneartikler 2025

Forfatter (år)	Tittel
Rayner (2024)	A brief step-by-step guide on conducting a systematic review and meta-analysis of prognostic model studies
Don-Wauchope (2023)	A guide to conducting systematic reviews of clinical laboratory tests
Mancin (2024)	A methodological framework for rigorous systematic reviews: Tailoring comprehensive analyses to clinicians and healthcare professionals
Ajjawi (2022)	Understanding Realist Reviews for Medical Education
Wiethoff (2023)	An introduction to health technology assessment and health economic evaluation: an online self-learning course
Aromataris (2014)	The Systematic Review
Aromataris (2015)	Summarizing systematic reviews: methodological development, conduct and reporting of an umbrella review approach
Aromataris (2020)	Chapter 10: Umbrella Reviews
Aromataris (2020)	JBIM Manual for Evidence Synthesis
Belbasis (2022)	Conducting umbrella reviews
JBIM (2020)	Chapter 11: Scoping reviews
Iddagoda (2023)	Clinical systematic reviews - a brief overview
Colquhoun (2014)	Scoping reviews: time for clarity in definition, methods, and reporting
Gasteiger (2023)	Conducting a systematic review and evaluation of commercially available mobile applications (apps) on a health-related topic: the TECH approach and a step-by-step methodological guide

Rodriguez (2023)	Frameworks for Health Technology Assessment at an Early Stage of Product Development: A Review and Roadmap to Guide Applications
Garritty (2021)	Cochrane Rapid Reviews Methods Group offers evidence-informed guidance to conduct rapid reviews
Goodman (2017)	HTA 101
Duddy (2022)	Grand rounds in methodology: when are realist reviews useful, and what does a 'good' realist review look like?
Guo (2024)	Rapid review: A review of methods and recommendations based on current evidence
Hannes (2012)	Synthesizing qualitative research: choosing the right approach
Harden (2018)	Cochrane Qualitative and Implementation Methods Group guidance series-paper 5: methods for integrating qualitative and implementation evidence within intervention effectiveness reviews
Henderson (2010)	How to write a Cochrane systematic review
Heyvaert (2016)	Using mixed methods research synthesis for literature reviews
Damen (2022)	How to conduct a systematic review and meta-analysis of prognostic model studies
Zaccagnini (2023)	How to Conduct a Systematic Review and Meta-Analysis: A Guide for Clinicians
Livschitz (2023)	How to write a systematic review
Choi (2023)	Introduction to Umbrella Reviews as a Useful Evidence-Based Practice
James (2016)	A methodology for systematic mapping in environmental sciences
Pearsons (2023)	Justification, rationale and methodological approaches to realist reviews
Kent (2022)	Realist Reviews: A Brief How-To
Khalil (2016)	An Evidence-Based Approach to Scoping Reviews
Khalil (2022)	Practical guide to undertaking scoping reviews for pharmacy clinicians, researchers and policymakers
Khangura (2012)	Evidence summaries: the evolution of a rapid review approach
Levac (2010)	Scoping studies: advancing the methodology
Lizarondo (2019)	Chapter 8: Mixed methods systematic reviews
Lockwood (2015)	Qualitative research synthesis
Lockwood (2019)	Chapter 2: Systematic Reviews of Qualitative Evidence
Lunny (2017)	Toward a comprehensive evidence map of overview of systematic review methods: paper 1—purpose, eligibility, search and data extraction
Mathew (2022)	Systematic Reviews and Meta-Analysis: A Guide for Beginners
Newman (2020)	Systematic reviews in educational research: Methodology, perspectives and application
Ng (2024)	How-To Create an Orthopaedic Systematic Review: A Step-by-Step Guide Part I: Study Design
Ng (2024)	How-To Create an Orthopaedic Systematic Review: A Step-by-Step Guide. Part III: Executing a Meta-Analysis
Ng (2024)	How-To Create an Orthopaedic Systematic Review: A Step-by-step Guide Part II: Study Execution
Noyes (2019)	Synthesising quantitative and qualitative evidence to inform guidelines on complex interventions: clarifying the purposes, designs and outlining some methods

Papatheodorou (2022)	Umbrella Reviews: What They Are and Why We Need Them
Pearson (2015)	A mixed-methods approach to systematic reviews
Peters (2015)	Guidance for conducting systematic scoping reviews
Peters (2015)	Methodology for jbi scoping reviews
Peters (2019)	Chapter 11: Scoping reviews
Peters (2020)	Updated methodological guidance for the conduct of scoping reviews
Peters (2020)	Chapter 11: Scoping Reviews (2020 version)
Peters (2021)	Updated methodological guidance for the conduct of scoping reviews
Phillips (2021)	Systematic reviews: Structure, form and content
Pluye (2014)	Combining the power of stories and the power of numbers: mixed methods research and mixed studies reviews
Pollock (2021)	Undertaking a scoping review: A practical guide for nursing and midwifery students, clinicians, researchers, and academics
Smela (2023)	Rapid literature review: definition and methodology
Booth (2023)	Rapid reviews methods series: guidance on rapid qualitative evidence synthesis
MacPherson(2022)	Rapid Reviews to Support Practice: A Guide for Professional Organization Practice Networks
Rumrill (2010)	Using scoping literature reviews as a means of understanding and interpreting existing literature
Rycroft-Malone (2012)	Realist synthesis: illustrating the method for implementation research
Saini (2012)	Systematic Synthesis of Qualitative Research
Sandelowski (2012)	Text-in-context: a method for extracting findings in mixed-methods mixed research synthesis studies
Silva (2022)	Reviews of Literature in Nursing Research: Methodological Considerations and Defining Characteristics
Smith (2011)	Methodology in conducting a systematic review of systematic reviews of healthcare interventions
Snilstveit (2013)	Evidence Gap Maps — A Tool for Promoting Evidence-Informed Policy and Prioritizing Future Research
Snilstveit (2016)	Evidence & Gap Maps: A tool for promoting evidence informed policy and strategic research agendas
Spijker (2022)	Cochrane Reviews
Bell (2022)	Step 3: Critically Appraising Evidence: Systematic Review or Metasynthesis of Qualitative Studies
Stern (2020)	Methodological guidance for the conduct of mixed methods systematic reviews
Mancin (2024)	Systematic review of clinical practice guidelines and systematic reviews: A method for conducting comprehensive analysis
Calderon (2023)	Ten Steps to Conduct a Systematic Review
Garritty (2024)	Updated recommendations for the Cochrane rapid review methods guidance for rapid reviews of effectiveness
El Sherif(2024)	Using qualitative comparative analysis as a mixed methods synthesis in systematic mixed studies reviews: Guidance and a worked example
Haby(2024)	What are the best methods for rapid reviews of the research evidence? A systematic review of reviews and primary studies
White (2020)	Guidance for producing a Campbell evidence and gap map

Søketreff: Recommended, publisert f.o.m. 2010: 177 (314 inkludert dubletter)

Andre kilder

Gjennomgang av metodehåndbøker fra følgende organisasjoner:

- Agency for Care Effectiveness (Singapore)
- AHRQ (2018)
- CADTH
- Cochrane
- Collaboration for Environmental Evidence (2022)
- CRD (2009)
- Defactum (2019)
- Folkhälsomyndigheten (2017)
- Health Information and Quality Authority (Ireland) (2014)
- KCE (2021)
- NICE
- SBU (2020)
- Social Care Institute for Excellence (SCIE 2010)
- Sundhedsstyrelsen (2007)
- VIVE
- Referanser fra tidligere søk: 116 referanser fra tidligere søk i 2023, (hentet fra internt EndNote-bibliotek)

Utgitt av Folkehelseinstituttet
September 2025
Postboks 222 Skøyen
NO-0213 Oslo
Telefon: 21 07 70 00

Rapporten kan lastes ned gratis fra www.fhi.no